

ПРИЛОЖЕНИЕ

ОБРАЗЕЦ ЗА ПРОГРАМИТЕ ПО INTERREG

ССІ	2021ТС16ІРСВ007
Заглавие	ИНТЕРРЕГ VI-A ИПП България - Сърбия 2021-2027
Версия	1.0.
Първа година	2021 г.
Последна година	2027 г.
Допустими от	
Допустими до	
Номер на решението на Комисията	
Дата на решението на Комисията	
Номер на решението за изменение на програмата	
Дата на влизане в сила на решението за изменение на програмата	
Региони по NUTS в рамките на програмата	Република България – 6 области на ниво NUTS III: Видин, Монтана, Враца, София, Перник, Кюстендил Република Сърбия – 7 окръзи на ниво NUTS III: Борски, Зайчарски, Пиротски, Нишки, Топлички, Ябланички, Пчински
Направление	А

1. Съвместна програмна стратегия: основни предизвикателства пред развитието и отговори на политиката

1.1. Програмен район (не се изисква за програми по направление В на Interreg)

Програмният регион на програмата за трансгранично сътрудничество (ТГС) България – Сърбия в разположен в Югоизточна Европа и обхваща 13 региона на ниво NUTS III или еквивалентни на тях, а именно: 6 области от българска страна – Видин, Монтана, Враца, София-област, Перник и Кюстендил и равностойните на тях 7 окръга на от сръбска страна – Бор, Зайчар, Нишава, Топлица, Пирот, Ябланица и Пчиня.

Дължината на границата между България и Сърбия е 341 км, 315 от която сухопътна граница (включително пет гранично-пропускватени пункта Брегово – Мокрание, Кула – Връшка чука, Калотина – Градина, Стрезимировци и Олтоманци – Рибарци) и съответно 26 км по река Тимок. Общата площ на трансграничния район е 43 963 км². В България то представлява 20,56% от цялата територия на страната, докато в Сърбия представлява 23.92%.

Общото население на района, който обхваща Програмата е 14,23% от общото население на двете държави със средна гъстота на населението от 46,33 жители на кв.км.

Селищната структура се характеризира с малки по размер населени места и ограничен брой по-големи градове като Видин, Монтана, Враца, Перник и Кюстендил (от българската страна) и Пирот, Ниш, Лесковац и Враня и Димитровград (от сръбска страна).

Граничните планини Осогово и Влахина както и части от няколко други планини: Стара планина, Рила, Верила, Конявска и Земенска (от българска страна) и Стара планина, Дели Йован, Ртандж и Озрен (от сръбска страна) също се намират в трансграничния район.

Програмният регион е богат на водни ресурси: реки, р. Дунав, която граничи с региона на север е природен ресурс със силен потенциал за региона, р. Нишава, Южна Морава, р. Тимок, р. Ерма, р. Струма, р. Искър, р. Огоста и р. Лом; езера (Огоста, Завойско езеро и Власина, множество по-малки езера допълват богатите водни ресурси на региона).

Климатът е разнообразен – от умереноконтинентален, преходно-континентален до планински. Трансграничния район притежава богато културно и природно наследство и висока степен на екологична чувствителност по отношение на изменението на климата.

1.2. Съвместна програмна стратегия: Обобщение на основните общи предизвикателства, като се вземат предвид икономическите, социалните и териториалните различия и неравенства, съвместните инвестиционни потребности и взаимното допълване и полезните взаимодействия с други програми и инструменти за финансиране, извлечените поуки от опита в миналото и макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато програмният район в своята цялост или частично попада в обхвата на една или няколко стратегии¹.

¹ Текстът по-долу е структуриран по начин, който предоставя основано на доказателства обобщение на най-новите социално-икономически предизвикателства, неуспехи в развитието и икономически двигатели на областта на ТГС с цел дефиниране на стратегията на програмата за сътрудничество. Резюмето обаче се сблъсква с ограничението на данните поради липсата на сравними и еквивалентни данни по NUTS 3 в двете страни. Актуалността и източниците на данни разкриват друг методологичен проблем. Често се случва, когато важни индикатори да не присъстват равномерно и в двете територии. Когато настъпи цялото това ограничение, вместо това се използват данни от горната пространствена скала

1. ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ И ТЕРИТОРИАЛНИ РАЗЛИЧИЯ

Многоаспектните фактори се сблъскват и оформят специфичния контекст на трансграничното сътрудничество по външните граници на Европейския съюз (ЕС). Поставянето на заден план разделителните линии по външните граници на ЕС, не е възможно поради особености могат да бъдат проследени във всяка област на политиката и институционална среда. От една страна това е причина за трайното отрицателно въздействие на историческото отделяне на двете съседни държави в трансграничния район, което продължава да надхвърля благосъстоянието на региона. Като друга причина могат да се определят различните институционални управленски структури в двете държави, които често се отразяват на съвместни и интегрирани действия и решения. Едновременното прилагане на политиките на ЕС за разширяване и сближаване често са в конфликт, защото освен стремежа към постигане на общите цели се очаква и постигане на индивидуални такива. Всичко това е само малка част от предварителните условия, които определят различни стратегически акценти и подходи за изпълнение в програмите по Interreg за външните и вътрешните граници. Докаго повечето вътрешни програми на ЕС предоставят подкрепа за решения на глобалните предизвикателства, трансграничните райони, подкрепени чрез Инструмента за предприсъединителна помощ все още са изправени пред необходимостта от догонващо социално-икономическото развитие. Поради това основното съвместно предизвикателство на трансграничния район за периода 2021—2027 г. е да напусне групата на изоставащите региони (както показва Европейският индекс за регионална конкурентоспособност) и да поеме по-напреднал курс на развитие, макар и същевременно да е изправен пред постоянни проблеми, свързани с риска от бедност и неравенството по отношение на доходите, което се дължи на отрицателните демографски промени, недостатъчно развитите регионални вериги за създаване на стойност и предприемачество, ниската технологична специализация, непривлекателната и неконкурентоспособна бизнес среда. Може да се очертае следният модел на териториално отклонение в трансграничния район: тенденция за по-високи резултати по отношение „ефективност“ (Брутен вътрешен продукт и Брутна добавена стойност), но по-ниски резултати по отношение на основното измерение (инфраструктура, здравеопазване и образование), иновации (цифрова готовност и динамика на бизнеса) и опазването на околната среда (разнообразни източници на всички форми на замърсяване, ограничен капацитет за гражданска защита срещу природни бедствия). Когато тези икономически различия се осъществяват в слаб трансграничен институционален контекст и при липсата на практики без въглеродни емисии, перспективите за териториално сближаване в съответствие с целите на ЕС (Териториален дневен ред 2030; Зелена сделка) са изправени пред допълнителни предизвикателства. Извършеният териториален анализ за целите на програмирането и актуализираната му версия дават възможност за структуриране на основните констатации в следните групи от области на политиката, разглеждани от гледна точка на различията и движещите сили за развитие:

(NUTS 2-1, национално ниво), като се отчита съпоставимост (по отношение на източника, измерване и навременност), реципрочност и уместност в контекста на ТГС, за да се улови по-добре териториалното измерение на секторните политики на всички нива на управление, чиято необходимост е подчертана в Териториалната програма 2030. Има още един методологически проблем - поради големия брой административни единици (общо 13), които оформят програмната област и за да текстът да бъде възможно най-кратък и в същото време информативен, използваните количествени данни се осредняват по територия, напр. българска част от зоната на ТГС (средно) / сръбска част от зоната на ТГС (средно). Когато наблюдаваните тенденции варират значително в различните области, вътрешнорегионалните различия се представят по област вместо да се осредняват.

1.1. Отрицателна демографска тенденция

Програмният район е слабо населен, като гъстотата на населението е под средната на национално ниво за съответната държава и далеч от средната стойност за ЕС-27. Като цяло трансграничният район се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението (и в двете държави на населението е намаляло с повече от 5% за едно десетилетие), отрицателна нетна миграция и висок дял на населението на възраст 65 години и повече (в сравнение със средната стойност за ЕС-28).

1.2 Бедност и вътрешнорегионални неравенства в доходите

Ниските стойности на доходите и неравенствата продължават да възпрепятстват икономическото развитие на трансграничния регион. Данните на Евростат² показват, че трансграничният район попада в групата на региони с втория най-висок процент на риск от бедност и социално изключване. Почти една четвърт от общото население (България – 32,1%, Сърбия — 29,8%) и поне половината от безработните (България– 51,5%, Сърбия — 42,1%) са били считани за изложени на риск от бедност през 2020 г. България е на трето място сред пенсионерите в ЕС-27, изложени на риск от бедност през 2020 г., докато реципрочните данни за Сърбия поставят страната в по-добро положение (28,8%), което е под средното за ЕС-27 (19,2%). Следва да се отбележи, че почти една четвърт от населението на програмния район е съсредоточено в 4-ия най-беден регион на ниво NUTS 2 на ЕС за 2020 г. – Северозападния регион на България. В индекса за регионална конкурентоспособност за 2019 г. регионът отчита отрицателни резултати по всички наблюдавани показатели, с изключение на макроикономическата стабилност.

Що се отнася до неравенствата в доходите, показателят на Евростат „квинтилно съотношение на доходите“³ показва противоположни процеси, които преминават и в двете държави (България: 8.01; Сърбия: 6.06) през 2020, но техните индивидуални резултати са под средните за ЕС (5.42). Последните актуални данни (EU-SILC) поставят България начело на всички държави-членки с най-голяма разлика в доходите между най-бедните и най-богатите (8 пъти по-голяма разлика от средната за ЕС, която е 5,2 пъти). Липсата на перспективи за работа е основният фактор, който повишаващ риска от бедност.

1.3 Разлики в образователните резултати и резултатите в областта на заетостта

Делът на завършилите начално и средно образование в трансграничния район по Програмата е малко над или много близък до средната национална стойност за съответната държава. Процентът на преждевременно напускащите училище намалява всяка година.

Сърбия се представя по-добре от България и средната стойност на ЕС по показателя на Евростат „Преждевременно напуснали системата на образованието и обучението (% от населението на възраст 18—24 години)“ за 2020 г., са както следва: 5,6% (Сърбия), 12,8% (България), 9,9% (ЕС-27). България не покрива целевия показател „Образование и обучение 2020“ (Стратегическа рамка за европейско сътрудничество в областта на образованието и

² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_statistics_at_regional_level#Poverty_and_deprivation

³ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di11/default/table?lang=en

обучението) от 10 % дял на преждевременно напусналите системата на образованието и обучението, докато Сърбия не само изпълнява целта на стратегическата рамка „Образование и обучение 2020“, но и бележи подобрене на този ключов за икономическото благосъстояние показател.

И двете държави не постигат добри резултати в областта на образованието за възрастни, с малки разлики в полза на България, поставяйки страната в по-добра позиция. Показателят за участието на възрастните в обучение (възраст 24-64 години) за 2020 г. (поддържан от Евростат), поставя България (1.6%) и Сърбия (3,7%) в долната част на европейската класификация (ЕС27: 9.2%).

Като цяло, пазарът на труда в граничния район се характеризира с ниско равнище на заетост сред населението (63.3 в българската част на трансграничния регион и 46.2 в сръбската част от територията), висока безработица, големи разлики в заплащането (минимални и максимални заплати на България, присъстващи в българската част на региона) и ниска мобилност на работната сила. Що се отнася до заетостта, от българска страна, само София-област има резултати над средните за страната, докато от сръбска страна само процентът на заетост в Топлички окръг е равен на националния показател. Докато в сръбските окръзи на ниво NUTS III, коефициента на безработица е над или близко до средното за страната, стойностите за българските области са доста различни – например процентът във Видин е почти 4 пъти по-висок от средния за страната, докато за София е почти 2 пъти под средното равнище. Въпреки високото равнище на безработица в Сърбия размерът ѝ продължава да намалява от 2014 г. насам, докато коефициента на заетост запазва относително стабилна стойност през същия период от време.

Предизвикателство и за двете държави е необходимостта от преодоляване на високия процент на незаети с работа, учене или обучение млади хора (NEET) (млади хора, които се намират извън системите на заетост, образование или обучение) – България (19.2%), Сърбия (20.7%), ЕС-27 (15.0%) – по данни за 2020 г. Липсата на равни възможности за заетост за младите хора в трансграничния район поражда опасения, че регионалните, икономически различия могат да продължат да се задълбочават, като едно цяло поколение от млади хора се изключи от пазара на труда в трансграничния регион през следващите години. Това поражда необходимостта от институционални и бизнес усилия за разработване на привлекателни работни условия, особено на етапа на преход от образованието към пазара на труда.

1.4 Неравенство по отношение на достъпа до здравно обслужване

Здравните предизвикателства в трансграничния район са свързани главно със: (1) неравенства в предлагането на здравни услуги в градските и селските райони; (2) качеството на здравните услуги, (3) недостиг на медицински специалисти, (4) висок относителен дял на индивидуалните здравни разходи. Отдалечеността на някои малки общини/населени места от градските агломерации от гледна точка на предоставянето на медицинска помощ (първична, специализирана, болнична, бърза и спешна) продължава да бъде сериозно предизвикателство в областта на здравеопазването в трансграничния район. Очакваните решения за електронно здравеопазване в рамките на системата носи значителен потенциал за повишаване на

ефективността ѝ, но е налице изоставане по отношение на електронното здравеопазване и на двете държави в сравнение с ЕС⁴.

1.5 Различия в конкурентоспособността и бизнес средата

В изданието за 2018—2019 г. на Световния индекс за конкурентоспособност (GCI) България се нарежда на 49-то място от 141-те анализирани държави, като бележи напредък от 51-во място в предишното издание, докато Сърбия е на 72-ро място в световен мащаб, което е спад със 7 места спрямо предходното издание. Бизнес средата в двете държави има ясно отчетлива двойна структура. В едната крайност съществуват няколко големи модерни, капиталоемки, базирана на ресурси, зависими от вноса и ориентирани към монтаж предприятия, докато в другата крайност има малки и микропредприятия, които използват много прости и традиционни технологии и обслужват ограничен местен пазар. Броят на предприятията и общият оборот на всяка област от трансграничния район се увеличава всяка година, с изключение на Видин, чиято икономическа дейност се е свила през последните години. В програмния район преобладават активните предприятия в сектора на услугите, следвани от предприятията в промишлеността и строителството. Тази регионална специализация в сектора на услугите предоставя значителни възможности за интегриране на местните предприятия в регионалните и международните вериги за създаване на стойност, както и има голям потенциал за развитието на трансгранични регионални вериги в това отношение, но са необходими повече подкрепящи мерки и интервенции в тази област.

1.6 Слаба адаптация в областта на цифровите технологии и иновациите

От създаването на индекс за цифровата икономика и общество (DESI)⁵, България е класирана на последно място във всяко издание на индекса по всички свои показатели – свързаност, цифрови умения, използване на интернет услуги, интегриране на цифровите технологии и цифрови обществени услуги. Що се отнася до цифровото общество, в шестте икономики от Западните Балкани, Сърбия също е с нисък резултат (3 от 5) в Перспективите за конкурентоспособността на ОИСР (2021 г.). В Европейския сравнителен доклад за иновациите за 2021 г. България и Сърбия⁶ се оценяват като иноватори. На регионално равнище Югозападният район на България (вкл. областите София, Перник и Кюстендил) се оценява като умерен иноватор. Въпреки това и в двете държави липсва привлекателна система за научни изследвания и сътрудничество и координация между академичните среди, частния сектор и правителството, което води до недостатъчно развитие на техните рамки за иновационна спирала. По отношение на предприемачеството не бяха намерени представителни данни за Сърбия. По отношение на броя на заетите лица, резултатите на България са далеч под средните за ЕС, като страната е с най-ниски резултати от всички държави членки.

Една от най-важните предпоставки за изпълнението на политиките и практиките за цифрова трансформация са използването и свързването към интернет. И двете държави имат почти еднакви резултати по отношение на използването на интернет и дял на домакинствата с достъп до интернет у дома. Разпространението на мобилния широколентов достъп се увеличава и в

⁴ https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/Final%20report.%202019%2003%2025_final%20version_0.pdf

⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-economy-and-society-index-desi>

⁶ https://ec.europa.eu/growth/smes/sme-strategy/performance-review_en

България и Сърбия. В публикацията на Глобална система за мобилни комуникации (GSMA) от 2019 г. относно „Състоянието на свързаността в мобилния интернет“ и двете държави са поставени в групата на напредналите държави.

1.7 Слабо развита туристическа инфраструктура

Разнообразието от природни и културни ценности в програмния район е ключова предпоставка за определяне на целево-ориентирано туристическо предлагане, но туризмът в региона се сблъсква с непреодолими слабости, като: недостатъчно развит туристически продукт като цяло, недостатъчно развита мрежа от туристически дружества, недостатъчно квалифициран персонал в областта на туристическите услуги, лошо състояние и ограничен достъп до обекти на природното и културно-историческото наследство. Въпреки това наблюденията показват недостиг на трансгранични конкурентни туристически продукти в граничната територия..

Броят на туристите е най-важният показател, показващ степента на туристическата привлекателност. София и Кюстендил (България) са най-посещаваните области в трансграничния район, следвани от Зайчар и Ниш (Сърбия), които заедно представляват 66 % от общия брой туристи в сръбската част на трансграничния район. Най-слабо привлекателните региони са Пирот, Пчиня, Топлица и баница от сръбска страна и Перник (промишлен център без туристически атракции) и Видин (отдалечени от туристическите горещи точки въпреки местоположението си по река Дунав, с недостатъчно развита транспортна свързаност и ниско качество на пътната система) в българската част от региона.

Туристическата привлекателност на трансграничния район се определя главно от богатото разнообразие от исторически и културни ценности, национални паркове и забележителности, както и от ресурсите на балнео туризъм. Всички те представляват ключова предпоставка за разработването на интегрирани туристически продукти, но въпреки предоставената досега широка подкрепа от Interreg за индивидуални туристически проекти, не е постигнат устойчив интегриран и трансграничен туристически ефект (напр. целогодишни туристически продукти за трансгранично сътрудничество, които включват посещения на различни обекти в програмния район). Въпреки благоприятстващите фактори и предпоставки,

1.8 Липса на основани на екосистемите практики и услуги за справяне с природни бедствия и загуба на биологично разнообразие

Въпреки големия брой природни зони, които се ползват с различни национални и международни статuti на закрила, в трансграничния район все още не е изградена връзката между биологичното разнообразие и предоставянето на екосистемни услуги. Поради обширното минно и друго промишлено производство с отрицателно въздействие върху околната среда, както и предвид всички отрицателни последици от изменението на климата, районът на трансгранично сътрудничество е изложен на висок риск от природни бедствия. През последните години природните бедствия като суши, наводнения, горски пожари и свлачища стават все по-чести в програмния район поради комбинация от фактори като изменението на климата и индустриализацията. Това ще има отрицателно въздействие върху

всички сектори на икономиката, човешкото здраве, екосистемите и биологичното разнообразие.

Тъй като екологичната инфраструктура в трансграничния район като цяло се оценява като недостатъчно развита, липсата на основани на екосистемите практики и услуги за справяне с различни предизвикателства, свързани с околната среда, отслабва усилията за справяне с проблемите, свързани с изменението на климата.

Целостта на почти всички естествени екосистеми в трансграничния район понастоящем е застрашена, отчасти поради текущите климатични промени, но също и поради антропогенния натиск, водещ до влошаване на състоянието на местообитанията и нарастваща заплахата от горски пожари. Загубата на биологично разнообразие продължава, а популациите на няколко редки вида продължават да намаляват размера си. Прилаганите понастоящем подходи и стратегии за управление не осигуряват ефективно опазване на биологичното разнообразие. Настоящата национална мрежа от защитени зони, която попада в трансграничния район, не гарантира екологична непрекъснатост и свързаност, тъй като все още липсва връзка между екологични коридори. Интегрирането на основани на екосистемите практики и услуги за справяне с природни бедствия включва всички органи на местно, регионално и национално равнище, частния сектор, организациите на гражданското общество и гражданите за колективно справяне с природни бедствия чрез: (1) развиване на институционален капацитет чрез изграждане на експертен опит, база от знания, наблюдение и докладване; (2) повишаване на осведомеността: подобряване на образованието, участие на обществото в хуманитарни действия и действия за адаптиране към климата и 3) изграждане на устойчивост чрез укрепване на инфраструктурата, защита на природния и човешкия капитал.

1.9 Ограничена готовност за „зелен“ преход

Икономиките на България и Сърбия са с висока енергийна интензивност. И в двете държави основният енергиен източник са въглищата. В Сърбия тя доставя приблизително 50 % от общата енергия, докато в България нейният дял възлиза на 25 %. През януари 2020 г. страната прие свой национален план за намаляване на емисиите. Вече е постигнат един положителен резултат в тази насока: енергийната интензивност на икономиката (кг нефтен еквивалент на 1000 евро БВП по постоянни цени за 2010 г.) е намаляла от 543,2 през 2007 г. на 424,3 през 2018 г. Аналогично, брутното вътрешно потребление на енергия също отбеляза лек спад от 6 % от 2007 г. до 2018 г.⁷ В Сърбия процентът на рециклиране на битовите отпадъци в Сърбия е най-ниският в Европа – 0,3 % през 2018 г. Страната трябва да удвои усилията си, за да затвори своите депа за отпадъци, които не отговарят на изискванията, и да инвестира в намаляването, разделянето и рециклирането на отпадъците.

България продължава да е най-енергоемката икономика и икономиката с най-големи емисии на парникови газове в ЕС, далеч пред останалите. В Държавния доклад на България 2020 се посочва, че през 2017 г. България се нуждаела от 3,8 пъти повече енергия и е отделила 4,4 пъти повече въглеродни емисии за единица БВП, отколкото средната стойност за целия ЕС. Страната обаче все още е на път да постигне своите цели по отношение на емисиите на парникови газове и енергията от възобновяеми източници. Тя не напредва към индикативните

⁷ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/serbia_report_2020.pdf

цели за енергийна ефективност, а разликата между настоящите и целевите равнища на потребление на енергия става все по-голяма.

Въпреки че в България са предприети политически действия за насърчаване на екологичния преход, страната продължава да изостава от ЕС по отношение на всички компоненти на кръговата икономика. Мащабът на производителността на ресурсите в Сърбия също е далеч под средния за ЕС-27. И в двете държави липсва стратегия за кръгова икономика⁸.

Други важни цели на Зелената сделка на ЕС се отнасят до земеделските и хранително-преработвателните практики. През последното десетилетие дялът на Брутната добавена стойност(БДС) на селското стопанство в трансграничната територия постепенно намалява, съставлявайки близо 4% дял от БДС в българската трансгранична зона и 5,2% дял от БДС в сръбската част за 2019 г. Няма надеждни данни за използването на химически пестициди и антимикробни средства, както и по мащаба на загубите на хранителни вещества и нивото на развитие на биологичното земеделие - всички тези компоненти имат зелени цели до 2030 г. Не се очаква значителен принос към зелените цели, но има потенциал за насърчаване на устойчиво и екологосъобразно производство на безопасни и качествени храни, както и развитие на вериги за органични храни, които могат да имат по-голямо въздействие по отношение на опазването на биологичното разнообразие и продоволствената сигурност.

1.10 Неизползван потенциал за регионална свързаност

Въпреки стратегическото си местоположение, с оглед на настоящите и бъдещите международни транспортни потоци, трансграничният район понастоящем не е в състояние да се възползва напълно от този актив. През нейната територия преминават два от коридорите на основната мрежа ТЕН-Т с разширения към трети държави: Коридор Рейн-Дунав и Ориент/Източно-средиземноморски коридор.

Друг важен общоевропейски коридор (Лондон-Будапеща-Белград-София-Пловдив-Истанбул-Калкута), който е най-късият път и свързва Западна Европа, Близкия и Средния изток, също пресича трансграничния район. Реконструкцията на 48-километровия път на тази европейска автомагистрала свързва ГКПП Калотина със столицата на България, София. Сърбия вече е изградила своя участък до българската граница – разширението на магистралата Белград-Ниш. С изпълнението на целия проект за трансгранична автомагистрала се очаква времето за пътуване между София и Белград да бъде намалено на три часа. Освен този съвместен проект за изграждане на магистрала, не са осъществени други значителни подобрения на транспортната инфраструктура.

Единствената железопътна връзка между двете държави (София-Ниш-Белград) е с един коловоз и има няколко критични точки, където скоростта трябва да бъде значително намалена. По-голямата част от железопътните линии в трансграничния район са доста стари и се нуждаят от цялостен ремонт.

2. ДВИЖЕЩИ СИЛИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИЯ РАСТЕЖ В ПРОГРАМНИЯ РАЙОН

⁸ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy/indicators/main-tables>

2.1 Благоприятна макроикономическа среда и производителност на МСП

Пандемията от COVID-19 наруши живота във всички страни и общности и се отрази негативно на глобалния икономически растеж през 2020 г. отвъд всичко, преживяно за почти век. Оценките обаче показват, че епидемията е намалила глобалния икономически растеж през 2020 г. до годишен темп от около -3,2%, с възстановяване от 5,9% прогнозирано за 2021 г. Затова този раздел набляга на макроикономическата стабилност и потенциала за растеж, които двете страни показаха до COVID-19. Що се отнася до Република България, БВП се колебае около 3% от 2016 г. насам, като общата факторна производителност е основният показател за неговото увеличение, наред с нарастващия експортен пазарен дял, намаляване на разходите за труд за единица продукция и продължаващата интеграция в световните вериги за създаване на стойност в България. БВП на Сърбия се базира на силния износ и увеличеното вътрешно потребление.

В трансграничния район се открояват някои несъответствия в регионалния БВП. Най-голямата икономическа продукция за 2018 г. е произведена в София-област (1 844,15 млн. евро), следвана от Нишки окръг (1637,86 млн. евро). Топлички окръг е произвела най-малко икономическа продукция – 303,51 млн. евро, точно пред него се нарежда от област Видин, която отчита БВП от 348,24 млн. евро.

Като цяло икономическата структура (от гледна точка на БДС) в трансграничния район от двете страни на границата следва националните тенденции, които отчитат продължаващия растеж на сектора на услугите за сметка на намаляващата промишленост и селското стопанство. Производителността на сръбските МСП, изчислена като добавена стойност на заето лице, но почти четири пъти по-ниска от средната за ЕС. В България МСП генерират две трети от общата добавена стойност и три четвърти от общата заетост в страната, което далеч надвишава съответните средни стойности за ЕС от 56,4 % и 66,6 %. По същия начин, годишната производителност на МСП в Сърбия, изчислена като добавена стойност на заето лице, е далеч под средната за ЕС.

2.2 Богато биоразнообразие със силно въздействие върху икономическия растеж

Районът на Програмата за ТГС се радва на богато и разнообразно природно наследство. България се нарежда на трето място в Националната екологична мрежа (НЕМ), като е обхванала 34,4 % от националната си територия в рамките на мрежата „Натура 2000“. Броят на защитените зони в трансграничния район, включени в „Натура 2000“, е много висок. Трансграничният район се характеризира с разнообразие на флората, фауната и естествените местообитания. Множество равнини и долини формират силен естествен потенциал за развитието на селското стопанство, горското стопанство и туризма. Трансграничният район е богат на природни паркове, защитени зони и природни резервати поради местоположението си в центъра на Балканския полуостров. Множество геоморфоложки образувания (пещери, естествени мостове, брегове и каньони), хидроложки (извори), дендрологически паметници и по-малки природни резервати също са защитени с официални инструменти. Допълнително влияние за природното богатство на са и полезните за здравето топлинни извори, които представляват фактор със значителна добавена стойност за потенциала за развитие на туризма в трансграничния район. Съществуват и влажни зони от международно значение, с подходящи условия на хранене, микроклимат и режим на ветровете. Миграционният маршрут на птиците – Виа Аристотелис – пресича трансграничния район.

2.3 Потенциал за интеграция в международната туристическа мрежа

Три от европейските велосипедни маршрути, а именно трасета Евро Вело 13 „Пътят на Желязната завеса“, Евро Вело 6 „Пътят на реките“ – Атлантически океан - Черно море (от Нант през Русе до Констанца) и ЕвроВело 11 – Марпрут на източна Европа (от североизточния край на Норвегия до Атина) преминават през трансграничния район. Всяко трасе дава възможност за посещение на различни държави, започвайки от северна Европа до южна Европа и представлява приятно напомняне за мира и помирението, последвали падането на „Завесата“, както и за красивите брегове, реки и замъци.

2.4 Добра регионална свързаност и потенциал за мултимодален транспорт

Има пет гранично-пропускателни пункта (ГКПП): Брегово – Мокрание, Кула – Връшка чука, Калотина – Градина, Стрезимировци и Олтоманци – Рибарци, но само един от тях (Калотина – Градина) е подходящ за международен трафик. ГКПП Калотина се намира на главните пътни и железопътни връзки между двете държави. ГКПП е един от най-важните ГКПП за България поради близостта му до София, през който преминава основния трафик между Европа и Азия.

Регионалната свързаност не е изчерпана с петте сухопътни граници. Вътрешните водни пътища предоставят възможности за развитие на щадящи околната среда и евтини транспортни услуги, което ги прави приложима алтернатива на международния автомобилен транспорт. По този начин трансграничния район получава значително предимство, тъй като разполага с един от най-важните европейски водни пътища – река Дунав. В програмния район има следните шест пристанища, както следва: Видин, Лом, Оряхово (България) и Кладово (ново, но все още нефункциониращо), Прахово, Международно пристанище за превоз на пътници в Долни Милановац (Сърбия). Част от пристанищната система на програмния район е свързана с други транспортни средства, но има необходимост от значителни допълнителни инвестиции за изграждане на модерна, гъвкава и ориентирана към бизнеса мултимодална инфраструктура за трансгранично сътрудничество.

3. СЪВМЕСТНИ ИНВЕСТИЦИОННИ НУЖДИ

- Инвестиции за многоизмерни интегрирани териториални мерки, насочени към преодоляване на разликата в доходите, относително високия риск от бедност, социалното приобщаване чрез услуги в общността и интегрирана заетост, здравна и социална мобилна подкрепа в домашна среда, подобряване на достъпа и качеството на услугите от общ интерес за хората и предприятията;
- Инвестиции за разработване и прилагане на атрактивни възможности за заетост и всеобхватни цифрови програми за повишаване на дигиталната квалификацията, включително мерки на „сребърната икономика“;
- Инвестиции за подобряване на качеството, съответствието на пазара на труда и приобщаващия характер на образованието и обучението;
- Инвестиции за технологична модернизация, възприемане на модели за кръговост, дигитализация, интернационализация, предприемачество, достъп до и създаване на регионални вериги на стойност, създаване на трансгранични мрежи от предприятия и др.

- Инвестиции за разработване на основани на екосистемите подходи за справяне с проблемите на околната среда, по-специално за повишаване на капацитета за гражданска защита;
- Инвестиции за разработване и прилагане на технологични решения, насочени към намаляване на емисиите на парникови газове и повишаване на дейности за интегрираност на производството;
- Инвестиции за оползотворяване на потенциала на програмния район за интеграция в международната туристическа мрежа и за разработване на целогодишни туристически продукти с атрактивно предлагане на услуги през ненатоварения сезон.

4. ДОПЪЛВАЩИ И ПОЛЕЗНИ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ С ДРУГИ ПРОГРАМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ

Ще се поддържа тясна координация между УО и делегацията на ЕС в Сърбия, с цел да се засили ефекта от помощта с други дейности на ЕС в припокриващите се области на подкрепа. Програмата Интеррег VI-A България – Сърбия допринася за взаимното допълване и полезното взаимодействие със следните програми и инструменти за финансиране, но повечето от тях все още са в процес на подготовка, поради което е възможно да се направи позоваване само на техните проекти (ако има такива).

Програмата *Програма за ТГС Интеррег-ИПП България - Сърбия за периода 2021—2027 г.* взаимодейства с *Програма „Развитие на човешките ресурси“ за периода 2021—2027 г.* (България) в областта на пригодността за заетост и пазара на труда, което ще окаже реално въздействие върху изпълнението на планираните дейности по *Цел на политиката (ЦП)5: Европа по-близо до гражданите* и целите за насърчаване на интегрирано, социално и икономическо развитие. Част от намеренията за реформи в образователната система (Програма за образование 2021—2027 г. на България), която е свързана и с мерки за подобряване на качеството, приобщаващия характер, ефективността и съответствието на образователните системи с нуждите на пазара на труда, с акцент върху уменията, свързани с цифровата трансформация и зелената икономика, т.е. програмата ще подкрепя всички образователни етапи – предучилищно, училищно, ПОО и висше образование. .

Интервенции по ЦП1: *По-конкурентоспособна и по-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативна и интелигентна икономическа трансформация и на регионалната свързаност на ИКТ* в рамките на предложената програма, до голяма степен допълват следните национални програми в България: *Програма за развитие на регионите за периода 2021-2027 г.; Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ за периода 2021-2027 г.; и Национален план за възстановяване и устойчивост*

Основните варианти за увеличаване на териториалните инвестиции и тяхното въздействие произтичат от силните полезни взаимодействия между Програмата за ТГС и *Програмата за развитие на регионите 2021—2027 г.* във всички избрани области на политиката, с изключение на приоритетната цел „Интелигентна икономика“. Районите на трансгранично сътрудничество Перник и Кюстендил попадат в групата на областите, които са най-силно засегнати от прехода към неутралност по отношение на климата, поради което съответните предприятия и техните решения с нулеви въглеродни емисии ще бъдат подкрепени от основната програма в рамките на *ПРИОРИТЕТ 3: Справедлив енергиен преход.*

Налице е засилена стратегическа съгласуваност на програмата за трансгранично сътрудничество с **Националния план за възстановяване и устойчивост на България** и по отношение на повишаването на способността на хората да се адаптират своевременно към технологичната трансформация и съответните промени на пазара на труда, повишаването на равнището на цифровизация и екологизирането на българските МСП, биологичното разнообразие. Идентифицирано е и взаимно допълване в областта на устойчивия растеж, конкурентоспособността на МСП и създаването на работни места в МСП като бизнес развитие и интернационализация, както и в сферата на развитието на умения за интелигентна специализация, предприемачество и защита, развитие и популяризиране на културното наследство и услугите, свързани с него.

Съществува взаимно допълване с **Програма „Конкурентоспособност и иновации в предприятията“ за периода 2021—2027 г.**, по-специално в областта на конкурентоспособността, цифровизацията, решенията за „зелено“ производство и технологиите.

Тъй като програмата ИПП III Сърбия-Северна Македония идентифицира сходни тематични приоритети, ще са необходими координация и обмен на информация между програмите, за да се създаде взаимно допълване по приоритет „Насърчаване на заетостта, трудовата мобилност и социалното и културно включване през границата“. Въпреки това ще трябва да се осигури ясно разграничение между видовете дейности, подкрепяни по приоритет „Насърчаване на туризма и културното и природно наследство“, за да се избегне дублиране в припокриващата се допустима територия в Сърбия, която обхваща областите Ябланица и Пчиня.

Интервенции по ЦП2: *По-зелена, нисковъглеродна Европа* за насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на рискове и устойчивостта при бедствия, планирани в предварително определения проект със стратегическо значение допълват **ПРИОРИТЕТ 4 „Риск и изменение на климата“** по **Програма „Околната среда“ за периода 2021—2027 г.**, която ще предприеме превантивни мерки за предотвратяване и управление на риска от наводнения и засушавания, анализи на риска и прилагане на мерки за превенция и защита, свързани с неблагоприятни геодинамични процеси, повишаване на готовността на населението и подобряване на устойчивостта чрез осигуряване на капацитет за гасене на горски пожари на място, повишаване на обществената информираност, както и мерки за обучение, информация и образование за формирането и изпълнението на политически цели, свързани с изменението на климата и защитата при бедствия, създаване на нови, оптимизирани и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване, прогнозиране и алармиране. Тъй като стратегическият проект не е достатъчно зрял на етапа на подготовка на програмата, след като параметрите на проекта бъдат предоставени, ще бъде подписан протокол между управителните органи на Interreg VI-A IPA България-Сърбия и Програмна среда 2021-2027 с оглед установяване на ясно разграничаване, допълвания и гарантиране на липсата на дублиране.

Най-значимото взаимодействие ще бъде с **Програмата Интеррег VI-A ИПП Румъния и Сърбия за периода 2021—2027 г.** ще бъде в рамките на ЦП2: *По-зелена, нисковъглеродна Европа, специфична цел: Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи* на настоящата програма. **Програмата за Интеррег VI-A ИПП**

Румъния – Сърбия за периода 2021—2027 г. предлага следните мерки: инвестиции за възстановяване на природни зони (напр. гори, речни брегове) за предотвратяване на наводнения и свлачища, залесяване и повторно залесяване на районите, уязвими от наводнения и свлачища; предотвратяване и управление на свързани с климата рискове (пожари, бури, суши), и такива които не са свързани с климата, си свързани с човешка дейност; за гражданска защита и управление при бедствия; разработване и прилагане на мерки за информираност и обучителни продуктив областта свързани с околната среда и аварийна готовност; изпълнение на съвместни дейности за предотвратяване на наводнение по р. Дунав; изготвяне на ъвместни стратегии и планове за действие за предотвратяване на природни рискове; развитие и изпълнение мерки за повишаване на осведомеността в областта на изменението на климата. Освен това и двете програми ще имат голям принос за изпълнението на интервенциите, предложени по *Специфична цел: Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони.* Част от тях са разработването и прилагането на мерки за развитие и популяризиране на туристическите продукти и услуги, природното наследство и екотуризма, културно наследство и услуги.

Съществува допълняемост с програма по Фонд „Вътрешна сигурност“ 2021-2027, който ще подкрепя мерки, насочени към защита на хората, обществените пространства и критичната инфраструктура от инциденти, свързани със сигурността, както и ефективно управление на свързаните със сигурността рискове и кризи. Фонд „Вътрешна сигурност“ 2021-2027 ще подкрепя мерки в областта на защитата на обществените пространства и критичната инфраструктура по отношение на трансграничната, тежката и организираната престъпност и тероризма, включително готовност и противодействие на заплахите от ХБРЯ-Е. Управлението на рисковете и реакцията при природни бедствия и кризи са извън обхвата на Фонд „Вътрешна сигурност“.

Програмата е в съответствие с рамката за стратегическо програмиране за Инструмента за предприєдинителна помощ (ИПА III), приета с Решение за изпълнение на Комисията С(2021) 8914 окончателен от 10 декември 2021 г. Ясният и стратегически ангажимент на ЕС към региона е отразен в редица ключови действия. Инструментът за предприєдинителна помощ (ИПП III) за Сърбия предоставя важна помощ, допълваща огромната финансова подкре на ЕС за Западните Балкани. Изпълнението на стратегическия проект на програмата за ТГС, в областта на превенцията и устойчивостта на риска от бедствия, недвусмислено ще допринесе за постигането на резултат 1 от действието „ЕС за свързаност и зелен дневен ред“ от Програмната рамка на ИПП III. Механизмът ИПП III ще насърчава „зелен“ дневен ред чрез укрепване на инфраструктурата за опазване на околната среда и увеличаване на капацитета за опазване на околната среда и изменението на климата. Взаимодействието между Програмата за ТГС и ИПП III за Сърбия, допълнително се засилва чрез предоставянето на различни по мащаб, но еднаква целенасочена подкрепа за развитието на частния сектор, търговията, научните изследвания и иновациите чрез действие „ЕС за устойчива икономика, селско стопанство и развитие на селските райони“ (рамка на ИПП III) и приоритетите 1 и 2 от Програмата за ТГС. По този начин с натрупващ ефект, и двата инструмента биха помогнали на граничните предприятия да се справят с конкурентния натиск по по-всеобхватен начин.

Освен това Програмата за ТГС има потенциално силно въздействие върху напредъка в изпълнението на 3 от 6 водещи инициативи на Стратегията на ЕС-Западни Балкани (СЕСЗБ), а именно „Подкрепа за социално-икономическо развитие“ (Общ регионален пазар), „Цифрови Програма“ (дигитализация на индустриите) и „Добросъседски отношения“ (сътрудничество в областта на образованието, културата, младежта и спорта). В Програмата за ТГС по приоритет 1 ще се предоставя подкрепа за интернализирани и присъединяване към международни вериги на стойност, за своевременно улесняване на свободното движение на стоки, услуги, капитали и хора, което допълва усилията на ЕС-Западните Балкани за създаване на общ регионален пазар обхващащ аспекти на цифровата, инвестиционната, иновационната и индустриалната политика и популяризирането на региона като една инвестиционна дестинация. Широката и повсеместна подкрепа на Програмата за ТГС по отношение на МСП (пряка подкрепа по приоритет 1 и непряка по приоритет 2) има силен фокус върху цифровизацията, което би допринесло за изпълнението на мисията на Програмата в областта на цифровите технологии за Западните Балкани. Най-голям дял (55%) от бюджета на Програмата за ТГС България-Сърбия 2021-2027 е предназначен за интегрирано териториално развитие. Събраните проектни идеи от заинтересованите страни по време на програмирането показваха категорична необходимост от обединяване на усилията за подобряване на достъпа и качеството на услугите в образованието, културата, младежта и спорта. Очаква се резултатите от сътрудничеството по ТГС в тези области (по специфична цел 1 „Разширяване и подобряване на предлагането на услуги“ към Интегрираната териториална стратегия) да увеличат и засилят въздействието на водещата инициатива „Добросъседски отношения“ на СЕСЗБ. Програмата за ТГС засяга приоритетите на „зеления“ дневен ред на СЕСЗБ по отношение на устойчивостта на климата, определяйки стратегически проект по темата. Както се подчертава в Насоките на Комисията за прилагане на зеления“ дневен ред за Западните Балкани (SWD(2020) 223 окончателен) „засилването на усилията за устойчивост на климата, изграждане на устойчивост, превенция и готовност в региона е от решаващо значение“.

Програмата Интеррег VI-A ИПП България - Сърбия ще насърчи допълняемостта в областите на опазването на околната среда и изменението на климата, конкурентоспособността, туризма и културата с програми като: Адриатическо-йонийската програма Интеррег VI-B ИПП 2021-2027, транснационалната програма Дунав и други съответни програми на ЕС.

По отношение на прилагането на подход за междупрограмна координация за справяне с географски и тематични предизвикателства и за улесняване на взаимодействието между програмите, управляващите органи ще поемат по два пътя: 1) Отпращане на покана до представители на управителните органи на всички релевантни (тези, чието географско покритие се припокрива с зоната на ТГС) програми за финансиране от ЕС на Съвместен комитет за наблюдение/Съвместна група за програмиране; и 2) Създаване на междупрограмни тематични работни групи и обмен на персонал/експерти на етапа на разработване на Насоките за кандидатстване.

5. НАУЧЕНИ УРОЦИ

Програмата за ТГС ИНТЕРРЕГ-ИПП между България и Сърбия за периода 2007—2013 г. функционира в широк кръг от приоритетни области и обхваща различни сектори, без ясно определяне на приоритетите. Въпреки тематичната концентрация, наложена от регламентите на ЕС през периода 2014—2020 г., областите на интервенция, определени в рамките на

Програмата за ТГС ИНТЕРРЕГ-ИПП за трансгранично сътрудничество за периода 2014—2020 г., все още остават доста разнообразни и без никаква взаимозависимост.

За разлика от ограничените (дори намалени през периода 2014—2020 г.) финансови ресурси, интересът към Програмата остава висок и през двата програмни периода. За периода 2007—2013 г. по 2 отворени покани за представяне на проектни предложения са подадени 367 проекта и са подписани 156 договора, докато през периода 2014—2020 г. по 2 отворени покани са подадени 559 проекта и са подписани 101 договора. Това показва, че повече от 70 % от проектните предложения не са били финансирани. Причините за това варират от високите очаквания на потенциалните бенефициенти през ниското качество на проектните предложения за проекти до липсата на ясна тематична насоченост на поканите за представяне на предложения. Очевидната несъразмерност между броя на проектните предложения и сключените договори води до разпръснати секторни инвестиции, както и до разпокъсани и точкови интервенции, които като цяло не са в състояние да отговорят изцяло на реалните нужди и потенциал на програмния район, като по този начин не оказват значително въздействие върху приобщаващия и устойчив растеж.

Въпреки демонстрирания голям интерес, ниската компетентност на някои бенефициенти по отношение на изпълнението на определени мерки и ниското равнище на партньорство между публичния и неправителствения сектор, допринася за липсата на капитализация на резултатите от проекта. Освен това се наблюдава изчерпване при генерирането на идеи за проекти – например широко се наблюдава разпространение на рутинни и повтарящи се дейности по проекти, както и увеличаване на броя на проектите, като вече са финансирани подобни идеи/цели. Не на последно място се наблюдава, че по всички отворени покани кандидатстват едни и същи организации/институции.

С цел подобряване на капацитета на бенефициентите за подготовка и изпълнение на проектите, новата Програма ще използва средства от техническа помощ (ТП) за организиране на информационните дни и обучителни сесии за потенциални бенефициенти след стартирането на поканите за набиране на проектни предложения и форумите за партньорство с цел идентифициране на партньорите по проекта, както и за обучения по време на периода на изпълнение на проектите.

Резултати от извършените междинни и последващи оценки

Оценката на въздействието на програмата за периода 2007—2013 г., както и междинната оценка на програмата за периода 2014—2020 г. показват, че в съответствие с многообразието на областите на интервенция са постигнати голям брой и различни резултати. От финансова гледна точка се наблюдава драстично несъответствие между наличните, поисканите и договорените средства – средно общият бюджет на всички заявления надвишава с 498 % наличното финансиране, докато само 16 % от общия размер на поисканото финансиране са договорени. Често подобна финансова непропорционалност е предпоставка за слаби ефекти от Програмата по отношение на ефективността и устойчивостта. Ето защо за Програмата е трудно да извлече ползи за общностите, да засили въздействието си върху региона и по-специално неговата добавена стойност, постигната чрез сътрудничество. В това отношение, за да се постигне видимо въздействие, е препоръчан нов, ориентиран в по-голяма степен към резултатите подход при изпълнението на бъдещите програми. Очаква се по-добрата

насоченост на Програмата да засили връзките между потребностите и ресурсите (чрез концентриране на повече средства към най-търсените области на интервенция), като по този начин да се постигнат пропорционални и устойчиви въздействия върху територията.

6. МАКРОРЕГИОНАЛНИ СТРАТЕГИИ (MPC) И СТРАТЕГИИ ЗА МОРСКИТЕ БАСЕЙНИ

Програмния район е в центъра на Европейския Дунавски макрорегион и се припокрива със Европейския Адриатически и Йонийски макрорегион, където Сърбия участва с цялата си територия. Чрез своя интегриран подход макрорегионалните стратегии (MPC) на ЕС насърчават целенасочени решения на предизвикателства във функционални области, които не могат да бъдат решени от една държава, регион или община. Следователно Стратегията на ЕС за региона на река Дунав (EUSDR) и Стратегията на ЕС за региона на Адриатическо и Йонийско море (EUAIRS) са важен инструмент от стратегическа страна за идентифициране на основните цели на Интеррег Програмата за ТГС ИНТЕРРЕГ-ИПП България - Сърбия 2021-2027.

Териториалните предизвикателства, които Програмата за ТГС адресира (например заплахи за околната среда, неравномерно социално-икономическо развитие, неконкурентоспособна бизнес среда, неизползван туристически потенциал), също са признати като предизвикателства в двете MPC. Това отваря възможности за съгласуване на съответните приоритети на Програмата за ТГС с двете MPC и за вграждане им в стратегическата рамка на референтната програма. Взаимовръзката и координацията на действията между Програмата за ТГС и двете MPC могат потенциално да бъдат проектирани в областта на институционалния капацитет и обмена на практики/знания/решения в следните приоритети на MPC:

Приоритетна област 3 „Насърчаване на културата и туризма, контактите между хората“ (EUSDR) и Стълб 4 „Устойчив туризъм“ (EUAIRS)

По Програмата за ТГС по Приоритет 2 „Интегрирано развитие на граничния регион“, за туризма ще бъде насочен 40% от приоритетния бюджет, чрез реализирането на значителен обем от дейности. Очаква се инвестициите да подобрят инфраструктурата и услугите, свързани с туризма, брандирането и маркетинга, както и засилване на междуинституционалната координация и разработването на политики, като същевременно насърчава опазването и повторното свързване с естествените екосистеми в преследване на устойчива туристическа трансгранична общност. Отношенията между хората са в основата на тази общност.

Приоритетни области 5 „Рискове за околната среда“, 6 „Биоразнообразие, ландшафти, качество на въздуха и почвите“ и 10 „Институционален капацитет и сътрудничество“ (EUSDR) и Стълб 3 „Качество на околната среда“ (EUAIRS)

По приоритет 3 „По-устойчив граничен регион“ Програмата за ТГС ще се стреми да намали риска от природни бедствия като средство за предотвратяване на биологичното разнообразие и загубата на човешки животи, както и разпадането на екосистемата. Публичните органи са традиционни звена за предотвратяване на риска и управление за бързо реагиране, следователно предлагането на практики за укрепване на институционалния капацитет за

адаптиране към изменението на климата би добавило ценно въздействие към постигането на целите на EUSDR и EUAIRS.

7. ПРОГРАМНА СТРАТЕГИЯ: основни предизвикателства за развитие и политически отговори

Политиката и стратегическата рамка на Програмата са резултат на тригодишен процес на изработване. Началото е дадено през 2019 г. с регионални консултации от двете страни на границата, допълнени от паралелно проучване на трансграничните териториални нужди и потенциали – и двете предоставиха данни и тенденции чрез подход „отгоре-надолу“. По време на срещите с заинтересовани страни на регионално ниво бяха потвърдени някои добре познати териториални предизвикателства като продължаващи и все още нерешени (липса на разнообразни възможности за работа, висока безработица, ниски доходи, неравномерно икономическо и целогодишно развитие на туризма в трансграничния район, и др.). Потвърдено е, че туризмът е най-подходящият сектор за изграждане на силни връзки за сътрудничество, но постоянните пречки влияят на потенциала на сектора да се разраства и разширява, отчасти поради ограниченото участие на доставчиците на туристически услуги по Програмата (в повечето случаи това са МСП). Подчертана е необходимостта от осигуряване на равен достъп на МСП до ресурсите на програмата, и възприемането на предприятията като подпомагане на промяната, отговарящи на техните специфични нужди, особено в областта на конкурентоспособността и интернационализацията. Положително бе оценена перспективата за създаване на трансгранични вериги с добавена стойност в определени сектори. Успоредно с регионалните консултации бе проведен кръг от институционални консултации за подкрепа на проектни идеи от стратегическо значение. Релевантността и осъществимостта на съвместната идея на Министерствата на вътрешните работи от българска и сръбска страна за подобряване на превенцията на риска и управлението на бързо реагиране при природни бедствия беше оценена спрямо останалите събрани идеи, но нейната готовност и принос за решаване на съвместни предизвикателства я направиха предпочитана от членовете на Съвместната работна група за програмиране.

Повечето от обсъжданите по време на консултациите териториални нужди и потенциал са намерили своята доказателствена подкрепа в Териториалния анализ и са допълнително свързани с ключови политики на ЕС като зелен и цифров преход, Териториален дневен ред 2030, разширяване на ЕС със Западните Балкани. В съответствие със заключенията на Съвета, добросъседските отношения и регионалното сътрудничество остават основни елементи в процеса на разширяване и в процеса на стабилизиране и асоцииране. Самият избор на ЦП5 и най-големият дял от програмния бюджет, на който се радва (55%), недвусмислено разкрива, че изграждането на взаимно доверие (изтъкнат принципът за присъединяване в съобщението на Комисията „Подобряване на процеса на присъединяване – надеждна Европейска перспектива на Западните Балкани“) и сътрудничеството между териториалните участници е поставено на централно място в програмната стратегия. Изобилните възможности на ЦП5 за териториално развитие, особено от гледна точка на функционирането на демократичните институции и икономическите реформи (две от трите фундамента на процеса на преговори за присъединяване със Сърбия) са напълно включени в програмната стратегия и механизмите за нейното изпълнение. Следователно, Програмата се очаква да допринесе за процеса на присъединяване и същевременно за укрепване на териториалното сближаване. Предвид всичко това, както и отчитайки необходимостта от запазване на културните, социални и

икономически връзки между регионите на двете страни, Съвместната работна група за програмиране се съгласи със следната обща цел на програмата:

За укрепване на териториалното сближаване на трансграничния регион България-Сърбия

Програмната цел е амбициозна – наблюдават се резки териториални различия между районите с екстремни диапазони на социално-икономическо развитие, докато цялостното икономическо представяне на програмния район остава най-ниско в ЕС и под средното за страната. Програмният отговор на това предизвикателство е очертаването на Приоритет „Интегрирано развитие на граничния регион“ с бюджет на приоритета от 60%, предвиден за разширяване на достъпа и подобряване на качеството на услугите от общ интерес и за предоставяне на рамкова подкрепа на местния бизнес за растеж и разширяване, за по-добро представяне в по-екологичен и по-интелигентен конкурентен глобален пазар, чиито резултати се очаква да повлияят на пазара на труда в дългосрочна перспектива. Изпълнението на приоритета чрез специална Интегрирана териториална стратегия, е насочено към териториални предизвикателства като обезлюдяване, застаряване, висока безработица (особено младежка), ниско ниво на доходи. Интегрираното развитие напълно съответства на целта на програмата, тъй като и двете концепции предпоставят силно сътрудничество между териториалните участници. Насърчаването на истинското сътрудничество в рамките на този приоритет е извършено на три нива: програмиране (Съвместна работна група), изпълнение (чрез индикатори на ИНТЕРРЕГ, предопределящи трансграничното измерение на инвестициите) и управление (ще бъде създаден съвместен комитет/стратегически съвет за участие в процес на подбор на проекти).

Неравномерното териториално и социално-икономическо развитие на трансграничния район намира допълнително стратегическо отражение в Приоритет 1, чиято цел е да подпомогне предприятията чрез преки производствени инвестиции за повишаване на производителността. Очакваните ефекти от интервенциите предвиждат повишаване на производителността на подпомаганите предприятия, което ще се отрази в по-висок темп на икономически растеж, по-висока заетост и трудови доходи.

Новият законодателен пакет на ЕС относно сближаването направи политическите действия, произтичащи от Зелената сделка, наложителни за всички програми, финансирани от ЕС. По този начин изборът на ЦП2 като приоритет в Програмата беше задвижван на принципа „отгоре-надолу“. Дори и при липса на това задължение обаче, събраните данни от консултации с различни институции и Териториалния анализ в областта на околната среда недвусмислено потвърждават необходимостта от непрекъснати съвместни действия за предотвратяване на риска от природни и техногенни опасности с цел постигане на дългосрочни устойчивост. Интересът на териториалните участници към съвместни усилия в тази област е традиционно силен. Трансграничният район е богат на природни паркове, защитени територии и природни резервати поради местоположението си в центъра на Балканския полуостров. Въпреки това, поради широкото добивно и друго промишлено производство с отрицателен отпечатък върху околната среда, както и като се вземат предвид всички негативни последици от изменението на климата, трансграничният район е изложен на висок риск от природни опасности. Ето защо, в преследване на по-устойчиви резултати, е предложен стратегически проект с три основни направления на действие, а именно междуинституционална координация за превенция на

риска и управление на бързо реагиране, хармонизиране на процедурите и подходите и подготовка на гражданите, и одобрен от Съвместната работна група, като програмен отговор на това предизвикателство.

8. ХОРИЗОНТАЛНИ ПРИНЦИПИ 2021-2027

Програмата за трансгранично сътрудничество ще проверява всеки одобрен проект за финансиране дали противоречи на принципите, описани тук. Хартата на основните права на ЕС остава основният принцип за насърчаване и гарантиране на равенството и приобщаването в цяла Европа. Управляващият орган на програмата (УО) ще се стреми да осигури баланс между половете в състава на СКН, както и ще изисква от изпълнителите на проекти да се придържат към Хартата на ЕС и да предоставят доказателства за това. Управляващият орган ще предприеме всякакви възможни действия по време на подготовката, изпълнението, мониторинга, докладването и оценката на програмата за трансгранично сътрудничество, за да повлияе положително върху премахването на бедността, социалното изключване и всяка форма на неравенство и дискриминация чрез насърчаване на социалното включване и обхващане на принципите и целите на Хартата. Всички подкрепяни проектни дейности, независимо от сектора, в който са фокусирани, трябва да допринасят за постигането на поне една от избраните 7 Цели за устойчиво развитие (ЦУР), които е най-вероятно да бъдат постигнати чрез програмата. Тези ЦУР са: (7) Достъпна и чиста енергия, (8) Достоен труд и икономически растеж, (9) Индустрия, иновации и инфраструктура, (10) Намалени неравенства, (12) Отговорно потребление и производство, (13) Действия срещу климата, (15) Живот на сушата.

Екологичното измерение на устойчивостта е заложено в цялата програма. За да се гарантира максимално спазване на принципите и целите на Зелената сделка, всеки подкрепян от програмата проект следва да има зелен компонент, който допринася за поне една от екологичните цели, посочени в член 9 от Регламента за таксономията. Такъв подход осигурява широко популяризиране и приложимост на принципа „Ненанасяне на значителни вреди“ (DNSH).

Програмата също така ще популяризира принципа на Нов Европейски Баухаус (НЕБ), който изисква от всички изпълнители на проекти и партньори да приведат своите инфраструктурни дейности в съответствие със заобикалящата ги среда, за да осигурят хармонично съвместно съществуване с природата, социалното включване и достъпност. Подкрепените проекти трябва да допринасят за възстановяването на околната среда и екосистемните функции и услуги, климатичната неутралност, както и устойчивото управление на културните обекти.

Предвижда се програмата да допринесе за целите на ЕС за климата и биоразнообразието. Програмата ще вземе предвид важността на борбата с намаляването на биоразнообразието и ще адресира Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие за 2030 г., като оцени индикативния принос към целите в областта на биологичното разнообразие, представляващ приблизително 12,46% от средствата, отпуснати по ЕФРР (въз основа на съответната методология за изчисление). Програмата предвижда принос, представляващ приблизително 32,36% от средствата по ЕФРР за подкрепа на целите по изменение на климата и приблизително 39,27% за постигане на екологичните цели.

Всички подкрепяни от програмата инициативи трябва да се стремят да поемат вълната на цифровата трансформация и да предложат цифрови решения под концепцията за „един стандарт за всички“.

Всяка практика с обществени поръчки, свързана с програмата за ТГС, която ще се осъществява на територията на България, независимо от вида на възложителя, ще бъде приведена в съответствие с концепцията за СПП. Това е така, защото новите директиви на ЕС за обществените поръчки вече са транспонирани в националното законодателство за обществени поръчки и по този начин възложителите ще бъдат законово насърчени да постигнат по-голямо включване на иновативни, екологични и социални критерии при възлагане на обществени поръчки.

Принципът за трайност на резултатите е заложен в изпълнението на програмата чрез редовни практики за наблюдение на подкрепяни проекти, за да се гарантира, че предоставеното финансиране е тясно свързано с устойчивостта на постигнатите резултати и ще доведе до желания териториален ефект.

1.3. Обосновка за избраните цели на политиката и специфичните цели на Interreg, съответните приоритети, специфични цели и форми на подкрепа, разглеждащи, когато е целесъобразно, липсващите връзки в трансграничната инфраструктура

Таблица 1

Избрана цел на политиката или избрана специфична цел на Interreg	Избрана специфична цел	Приоритет	Обосновка на избора
<p>Цел на политиката 1 „По-конкурентоспособна и по-интелигентна Европа чрез насърчаване на иновативна и интелигентна икономическа трансформация и на регионалната свързаност на ИКТ“</p>	<p><i>Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции</i></p>	<p>Конкурентоспособен граничен регион</p>	<p>Бързият растеж на производителността е от съществено значение за постигането на целите за конкурентоспособност и новите цели за сближаване на ЕС. През 2019 г. България отчита най-ниския процент (48,7 %) на производителността на труда в ЕС-27 в съотношението между на заето лице и отработен час. Не са налични съпоставими данни за Сърбия, но експертните оценки показват малко по-добри резултати по този показател. Затова приоритетът има за цел да подкрепи предприятията за повишаване на производителността им чрез преки производствени инвестиции, включително подкрепа за МСП в двойния преход чрез осигуряване на благоприятна среда за интернационализация и участие в регионални и международни вериги за създаване на стойност. Като се има предвид значителното неблагоприятно въздействие на кризата с Covid-19, Програмата се счита за подходяща за подпомагане на конкурентоспособността на МСП. От друга страна се очаква свиването на икономическата активност да продължи и през 2021 г., тъй като пандемията от Covid-19 ограничи частното потребление и инвестициите. Отрицателното въздействие на пандемията върху икономическите дейности може да се задълбочи допълнително, ако не бъдат приложени целенасочени и фокусирани</p>

			<p>мерки за борбата с нея. В допълнение, търговските дейности в програмния регион се осъществяват главно на местно равнище и поради това възможности за развитие остават неизползвани поради ограничения пазарен обем и географския обхват на икономическите дейности, а икономическите разлики в региона продължат да се задълбочават. За българските и сръбските дружества е трудно да се възползват пълноценно от възможностите, предлагани от новите цифрови технологии, като само 6 % от оборота на българските МСП и 5,39 % от оборота на сръбските МСП (средната стойност за ЕС е 10,13 %) идва от електронната търговия. Проблемът с производителността и дигитализацията ще получи ценна подкрепа в подход към МСП. Проектите, подкрепени по тази СЦ, ще бъдат под формата на безвъзмездни средства, като се има предвид естеството на операциите (трансгранично измерение и относително малък бюджет).</p>
<p>Цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на всички видове територии и местни инициативи“</p>	<p><i>Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони</i></p>	<p>Интегрирано развитие на граничния регион</p>	<p>Съществува силна необходимост за преодоляване на разделението в подходите на политиките за териториалното развитие и от по-нататъшно засилване на сближаването на трансграничния регион. Това се постига посредством внасяне на повече териториалност и многосекторни перспективи в програмата. Това определя основната причина за избора на РО5 – да се положи основата за постепенен преход от териториалност към функционалност чрез транспониране на самостоятелни инициативи в териториални подходи и интегрирани проекти. Доминиращият секторен</p>

		<p> подход (приложен в голяма степен в двата предишни програмни периода, както и внедрен в PO1-PO4) не успя да изгради трансгранични териториални връзки. PO5 насърчава „разумното използване на оскъдните ресурси“ (Interact) чрез многосекторни интервенции, които в контекста на програмата в значителна степен ще бъдат предсказуеми и по-добре подкрепени в поканите за предложения поради специална текуща PO5 кампания за събиране на проектни идеи. Този нов подход ще помогне за преодоляване на преобладаващото убеждение, че териториалното сближаване е изградено от двустранни отношения, като вместо това ще изведе на преден план широкото партньорство и многостепенното управление, както беше широко популяризирано по време на кампанията. Участниците от територията трябва да се научат как: 1) да си сътрудничат в по-широка перспектива, излизайки извън междусекторните и административните граници, и 2) да създадат взаимно устойчиви трансгранични мрежи и взаимозависимости, за да намалят социално-икономическите различия и да извлекат максимална полза от териториалните прилики. Проектите по PO5 ще изградят култура на ТГС и положително отношение към съвместното управление на териториалните активи и съвместно разработените решения. Ключов етап в този </p>
--	--	--

			курс на действие ще бъде създаването на транграничен съвет, който ще ръководи прилагането на териториалната стратегия, която е в основата на изпълнението на РО5. Проектите, подкрепени в рамките на тази СЦ, ще бъдат под формата на безвъзмездни средства, като се има предвид тяхното трангранично измерение и ограничения бюджет.
Цел на политиката 2: „По-зелена, нисковъглеродна и устойчива Европа с икономика в преход към нулеви нетни въглеродни емисии чрез насърчаване на чист и справедлив енергиен преход, зелени и сини инвестиции, кръгова икономика, смекчаване на последиците от изменението на климата и адаптиране към него, превенция и управление на риска и устойчива градска мобилност “	<i>Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи</i>	По-устойчив граничен регион	Природните бедствия, възникнали на местно равнище, могат да имат общонационално въздействие. Както е видно от Териториалния анализ, от 90-те години на миналия век насам се наблюдават редица природни бедствия, които причиняват сериозни материални щети и отнемат животи в много региони в България и Сърбия, включително програмния район. През последните пет години се наблюдава нарастващ дял на пожарите в транграничния район. Като се има предвид вече установеното добро сътрудничество между отговорните органи в България и Сърбия и необходимостта от интегрирани и координирани мерки за намаляване на риска от природни бедствия, се предвижда стратегически подход за бързо реагиране за предотвратяване на риска и управление в случай на различни извънредни ситуации – горски пожари, бедствия, земетресения и др. Концепцията за готовност за реакция при бедствия е заложена в редица международни ангажменти, включително Рамковата програма на ООН от Сендай за намаляване на риска от бедствия, Програмата 2030, Новата градска програма и ангажменти от Голямото споразумение. В Плана за действие на ЕК относно Рамковата програма от Сендай за намаляване на риска от бедствия

		<p>за периода 2015—2030 г. е предложен нов подход, обхващащ цялото общество и всички опасности, във всички области на икономическата, социалната и екологичната политика. Горепосоченото, както и резултатите от процеса на регионални консултации относно разработването на следващата Програма за ТГС проправят пътя за развитието на стратегически проект за готовността и бърза реакция при бедствия с цел спешно реагиране на местно равнище – рационализиран подход в плана за действие на ЕК относно Рамковата програма от Сендай. Очаква се този проект да окаже по-голямо въздействие върху програмния район и в национален контекст, тъй като ще включва ключови органи, които играят на различни равнища и изпълняват различни роли в цялата система за управление на бедствия – от публични органи през академичните среди до НПО. Освен това проектът предвижда засилване на взаимодействието между науката и политиката с цел изграждане на по-стабилна база от знания при вземане на решения. Изпълнението на стратегическия проект ще бъде под формата на безвъзмездна помощ, като се има предвид естеството на операцията (трансгранично измерение и широко обществено въздействие).</p>
--	--	---

2. Приоритети [300]

2.1. Приоритет 1: Конкурентоспособен граничен регион

2.1.1. Специфична цел

1.1 Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции

2.1.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

В много държави правителствата търсят възможности за засилване на растежа на производителността, насърчаване на създаването на качествени работни места, засилване на търговията и инвестициите и намаляване на неравенствата. ММСП, които се разрастват, оказват значително положително въздействие върху създаването на работни места, иновациите, растежа на производителността и конкурентоспособността. Цифровите технологии и световните вериги за създаване на стойност предлагат нови възможности за МСП да участват в световната икономика, да въвеждат иновации и да повишават производителността. Като се има предвид обаче разнородността на местните ММСП и малката им способност да реализират своя потенциал за растеж, да се разрастват и да се възползват от регионалните и световните вериги за създаване на стойност поради малкия размер, ограничените ресурси (като умения и финанси) или промишлеността и пазарните условия, ММСП от трансграничния район изостават в цифровия преход и са непропорционално засегнати от неефективността на пазара, пречките пред търговията, неефективността на политиките и качеството на институциите. Нов подход за подкрепа на програмата, като например **директна подкрепа** за ММСП, може да подобри тяхната ефективност и разрастване, както и техния принос за приобщаващия растеж. С оглед на отрицателното въздействие на пандемията от Covid върху микропредприятията и малките предприятия, които обикновено имат недостатъчен капитал и слаб потенциал за развитие, пряката подкрепа за микро-, малките и средните предприятия придобива по-голямо значение от всякога, като се основава на опита, придобит от непряката подкрепа за бизнеса от предходните програмни периоди. Освен това, целенасочената подкрепа за предприятията с оглед увеличаване на производството и достигане до нови пазари напълно допълва усилията на ЕС-Западните Балкани за изграждане на Общ регионален пазар като инструмент за повишаване на привлекателността и конкурентоспособността на целия регион, за ускоряване на възстановяването след пандемия и за привличане на инвеститори, търсещи диверсификация на доставките и по-къси вериги на стойност.

Неизчерпателният списък на дейности, които трябва да бъдат подкрепени, включва:

- Съвместно разработване и внедряване на технологични решения, насочени към регионални социално-икономически предизвикателства, водещи до финансови и/или нефинансови резултати, получени чрез сътрудничество;
- Технологични и/или организационни инвестиции, насочени към намаляване на разходите за производство/предоставяне на услуги и всякакви други инвестиции, водещи до съвместни решения за повишаване на конкурентоспособността на предприятието, включително, но не само, закупуване на специализирано оборудване и технологии (вкл.

свързани с повишаване на квалификацията), системи за наблюдение; закупуване на ИТ оборудване, обучение и трансфер на ноу-хау, част от които могат да състоят от цифрови компоненти като виртуални бизнес центрове, решения за електронна търговия, възможности за електронни плащания и др.; Съвместни действия, насочени към повишаване на производствения капацитет; Дигитализацията може да бъде само незначителна подкрепяща част от по-широко проектно предложение на предприятия, чиито производства са с висок експортен потенциал;

- Инвестиции, насочени към управление на качеството на продуктите/услугите, включително, но не само, подобрения в проектирането на характеристиките на продукта/услугата, подобрения в сервизното обслужване на клиентите след продажбата, подобрения в гаранцията за продукта, цялостни системи за управление на качеството и всеки друг аспект, който определя общото ниво на качеството на продукта/услугата;
- Съвместни действия, насочени към насърчване на работа в мрежа и бизнес сътрудничество, както и достъп до нови пазари или пазарни сегменти, включващи маркетингови проучвания, технологии за пространствено разширяване, сътрудничество между организации и съвместни бизнес схеми с други предприятия, фирмени изложбени зали във фирмения обект, интегриране в регионални вериги за създаване на стойност и др.
- Съвместни маркетингови и рекламни дейности, участие в международни панаири, изложения и други промоционални мероприятия, консултантски и информационни услуги, включително електронен маркетинг, комуникация с клиенти и др.

Областите на намеса ще бъдат тясно координирани с националните стратегии за конкурентоспособност и приложимите анализи. Подкрепата за ММСП ще се предоставя чрез конкурентен подход – открити покани за представяне на предложения, при пълно спазване на прилагането на правилата de-minimis (Регламент (ЕС) 1407/2013). Съответните законови разпоредби налагат финансови ограничения (200 000 евро за всяко предприятие за 3-годишен период) за проекти на МСП, които отговарят на условията за финансиране по програмата.

За да се концентрира използването на ограничените ресурси по най-ефективния начин, подкрепата на програмата ще бъде ограничена до микро, малки и средни предприятия по смисъла на Препоръка на Комисията 2003/361/ЕО.

Видовете дейности са оценени като съвместими с принципа за ненанасяне на значителна вреда (DNSH), тъй като поради естеството си не се очаква да имат значително отрицателно въздействие върху околната среда и са оценени като съвместими по методологията на Република България.

Всички проекти, които предвиждат изграждане на нова или рехабилитация на съществуваща инфраструктура, независимо от правата ѝ на собственост, трябва да отговарят на екологичното законодателство на съответната страна преди етапа на изпълнение. Това се проверява от УО в процеса на кандидатстване.

За програмите ИНТЕРАКТ и ЕСПОН:

Определяне на един-единствен бенефициер или ограничен списък на бенефициерите и процедурата за отпускане на средства

Неприложимо

2.1.3. Показатели

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Междинна цел (2024 г.)	Крайна цел (2029 г.)
Конкурентоспособен граничен регион	Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции	RCO 116	Съвместно разработени решения	Решения	0	15
Конкурентоспособен граничен регион	Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции	RCO 001	Подкрепени предприятия (от които: микро, малки, средни и големи)	Предприятия	0	30
Конкурентоспособен граничен регион	Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции	RCO 002	Предприятия, подкрепени с безвъзмездна помощ	Предприятия	0	30

Таблица 3: Показатели за резултат

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референтна година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки
Конкурентоспособен граничен регион	Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции	RCR 104	Решения, възприети или разширени от организациите	Решения	0		11	Система на УО за мониторинг / Проучване	

2.1.4. Основни целеви групи

Основните целеви групи за СЦ 1.1 Засилване на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП и създаване на работни места в МСП, включително чрез продуктивни инвестиции, са оперирани ММСП.

2.1.5. Посочване на конкретните целеви територии, включително планираното използване на ИТИ, ВОМР или други териториални инструменти

Приоритетът ще се изпълнява в цялата допустима област по програмата.

2.1.6. Предвидено използване на финансови инструменти

Неприложимо

2.1.7. Ориентировъчно разпределение на средствата от ЕС по програмата в зависимост от вида на интервенцията

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
1	ЕФРР+ИПА	1.1	021 Стопанско развитие и интернационализация на МСП, включително производствени инвестиции;	2 753 910
1	ЕФРР+ИПА	1.1	171 Засилване на сътрудничеството с партньори както в рамките на държавата членка, така и извън нея	2 753 910

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
1	ЕФРР+ИПА	1.1	01- Безвъзмездни средства	5 507 820

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
1	ЕФРР+ИПА	1.1	33 Няма териториално обособяване	5 507 820

2.2. Приоритет 2: Интегрирано развитие на граничния регион

2.2.1. Специфична цел

2.1 Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони

2.2.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

В „8-мият доклад за сближаването: Сближаване в Европа към 2050 г.“ е посочено, че по-слабо развитите региони и периферните региони се нуждаят от нова парадигма за развитие. По същия начин опитът от реализираните по-рано програми и предоставените препоръки от извършената оценка показва, че е необходима промяна в подхода за постигане на

програмните цели и задачи. По този начин некоординираните и точкови инвестиции ще бъдат заменени с многостранни и многостранни секторни решения във всички ключови области на политиката, които определят степента на териториално сближаване. Новата парадигма за развитие съгласно Территориалната програма до 2030 г., която използва максимално потенциала на програмната област, е интегрираното териториално развитие, основано на подходи, базирани на място и участието на всички нива на управление. Приоритет 2 ще даде възможност общите предизвикателства в граничната зона да бъдат преодолени чрез Интегрирана териториална стратегия (ИТС) посредством прилагане на интегрирани мерки в различните сектори. Тези предизвикателства биха могли да се обобщят ведно като зона за трансгранично сътрудничество с най-ниски резултати по ключови показатели за развитие в ЕС (виж Териториалния анализ), като едни от приоритетните предизвикателства, които трябва да бъдат преодолени, са фрагментираната икономика и тенденциите за депопулация.

Настоящата версия на проекта на Териториалната стратегия преследва една основна стратегическа цел, подкрепена от две специфични цели (моля, вижте раздел 2.3.5) а именно:

Стратегическа цел: Засилване на растежа във всичките му аспекти

Специфична цел 1: Разширяване и подобряване на предоставянето на услуги (с очаквано широкомащабно положително въздействие върху депопулацията)

Специфична цел 2: Повишаване на регионалната конкурентоспособност, включително в областта на туризма

Най-малко 40 % от бюджета на приоритета да се заделят за проекти с акцент върху устойчивия туризъм и културата. (с очаквано широкомащабно положително въздействие върху икономическото сближаване и депопулацията)

От типологична гледна точка ИТС ще подкрепят широк спектър от действия – научноизследователски и развойни дейности; създаване и разпространение на информация, знания и умения; обучения; услуги; сътрудничество и изграждане на мрежи; изготвяне на съвместни политики и вземане на решения; незначително обновяване, подобряване и поддръжка на обекти от обществено значение; разширяване на достъпа до обществени блага при стриктно спазване на екологичните разпоредби. Кумулативните резултати от всички тези разнообразни действия, които ще бъдат насочени към преодоляване на широки тематични пречки и предизвикателства, ще доведат до интегриран ефект върху териториалното развитие.

Неизчерпателният списък на групите действия, които трябва да бъдат подкрепени, включва:

- *Действия, насочени към разширяване на достъпността и подобряване на качеството на услугите от общ интерес (УОИ) в подкрепа на социалния и икономическия растеж* – разработване на съвместни решения, които отговарят на променящите се нужди чрез възприемане на нови технологии (по-добро съотношение цена/качество, по-бързо предоставяне на услуги), обществени предизвикателства (напр. застаряване на населението, обезлюдяване, сребърна икономика и др.); разработване на съвместни решения за разнообразяване на начините за организиране, предоставяне и финансиране на УОИ;

- *Разработване и предоставяне на рамкова подкрепа за местните предприятия за растеж, разширяване и постигане на по-добри резултати на един по-екологичен и по-интелигентен световен пазар* – организациите за подкрепа на бизнеса от региона ще си сътрудничат при създаването на цялостна съвместна бизнес програма за бизнес услуги и консултантски услуги, предназначена да отговори на нуждите на местните ММСП за разрастване и повишаване на конкурентоспособността на регионалния и международния пазар. Програмата ще се

съсредоточи върху обучението и развитието, които ще обхванат широк кръг от теми (предприемачество, интегрираност, ефективно използване на ресурсите, цифровизация, интернализация), заедно със стабилна мрежа за подкрепа надзора и наставничеството. Тази непряка подкрепа за местния бизнес ще генерира по-широки ползи за програмния район. Такива ползи могат да включват повишена заетост, предприемачество и конкурентоспособност в региона, както и подобрени условия на околната среда, подобрени иновации и по-добри нива на оцеляване на бизнеса. Подкрепата на предприятията по П2 ще допълни пряката подкрепа, предвидена по П1, по следния начин: Целта на П1 (пряка подкрепа за МСП) е подобряване на производителността и увеличаване на пазарните дялове чрез: 1) съвместно разработени технологични решения за засилване на устойчивия растеж и 2) осигуряване на производствени инвестиции (придобиване на основен капитал и нематериални активи) до - мащабиране на тези решения. Целта на П2, по отношение на МСП, е да се подобрят знанията и уменията на предприятията (придобиване на капитал от знания) в различни области на политиката (напр. интеграция в регионални и международни вериги на стойност) за справяне с различни териториални социално-икономически предизвикателства чрез предоставяне на непряка подкрепа (консултации, обучение, обмен на опит). На практика индивидуалната подкрепа на предприятията по приоритет 2, която ще бъде разработена под формата на програми за подкрепа на бизнеса въз основа на задълбочено проучени нужди и потенциал за растеж, ще търси постигането на цели като: повишаване на иновациите и предприемаческия капацитет, преминаване към по-дигитален и по-екологичен начин на работа, присъединяване към международни вериги на стойност, растеж на бизнеса и др.

- Действия, насочени към рационализиране на използването на туристическите ресурси на трансграничния регион, вкл. осигуряване на по-бърз, справедлив и екологичен достъп и условия за свързване в мрежа на културно наследство и туристически обекти в трансграничния район – разработване на нови интегрирани регионални туристически продукти; реставрация, опазване, представяне на обекти на културното наследство; подкрепа за природни туристически обекти; създаване на природни обекти за стопанско ползване; инвестиции в инфраструктура и съоръжения за туристическа подкрепа; укрепване на връзките между природни и културни обекти, включително чрез подобряване на велосипедната мрежа, пътната инфраструктура, инфраструктурата на граничните пунктове; обучение на персонал на туристически атракции; подобряване на практиките за маркетинг и брендиране в туризма в трансграничния район.

Видовете дейности са оценени като съвместими с принципа за ненанасяне на значителна вреда (DNSH), по същия начин, както е посочено по-горе.

Трябва да се отбележи, че зелените и цифровите решения ще бъдат включени като хоризонтални принципи и по този начин ще станат неразделна част от всички подкрепяни проекти в рамките на ИТС. Това решение се разглежда като програмен инструмент за насърчаване на новата политика на сближаване.

Всички проекти по ИТС, които предвиждат изграждане на нова или рехабилитация на съществуваща инфраструктура, независимо от правата на собственост, трябва да отговарят на екологичното законодателство на съответната държава преди етапа на изпълнение. Това се проверява от УО/НО/СС на етапа на кандидатстване.

Благодарение на широкообхватната програмна подкрепа за интегрирано териториално развитие, решенията и резултатите от осъществените интервенции биха могли да допринесат

за постигането на целите за икономическо развитие, туризъм, околна среда и институционален капацитет на Стратегията на ЕС за Дунавския регион и Стратегията на ЕС за региона на Адриатическо и Йонийско море.

За програмите **ИНТЕРАКТ** и **ЕСПОН**:

Определяне на един-единствен бенефициер или ограничен списък на бенефициерите и процедурата за отпускане на средства

Неприложимо

2.2.3. Показатели

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Междинна цел (2024 г.)	Крайна цел (2029 г.)
<i>Интегрирано развитие на граничния регион</i>	<i>Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони</i>	<i>RCO 116</i>	<i>Съвместно разработени решения</i>	<i>Решения</i>	<i>8</i>	<i>20</i>
<i>Интегрирано развитие на граничния регион</i>	<i>Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони</i>	<i>RCO87</i>	<i>Организации, които сътрудничат трансгранично</i>	<i>Организации</i>	<i>0</i>	<i>62</i>
<i>Интегрирано развитие на граничния регион</i>	<i>Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони</i>	<i>RCO74</i>	<i>Население, обхванато от проекти в рамките на стратегията за интегрирано териториално развитие</i>	<i>Брой хора</i>	<i>0</i>	<i>980 000</i>
<i>Интегрирано развитие на граничния регион</i>	<i>Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони,</i>	<i>RCO75</i>	<i>Подкрепени стратегии за интегрирано териториално развитие</i>	<i>Принос към стратегиите</i>	<i>0</i>	<i>31</i>

	<i>различни от градските райони</i>					
Интегрирано развитие на граничния регион	<i>Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони</i>	RCO77	Брой на подкрепени културни и туристически обекти	Културни и туристически обекти	0	22

Таблица 3: Показатели за резултат

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референтна година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки
Интегрирано развитие на граничния регион	<i>Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони</i>	RCR104	Решения, възприети или разширени от организациите	<i>Решения</i>			15	<i>Система на УО за мониторинг / Проучване</i>	
Интегрирано развитие на граничния регион	<i>Насърчаване на интегрираното и приобщаващо социално, икономическо и екологично местно развитие, културата, природното наследство, устойчивия туризъм и сигурността в райони, различни от градските райони</i>	RCR77	Посетители на подкрепени културни и туристически обекти	<i>Посетители/годишно</i>	36 980	2020	39 980		

2.2.4. Основни целеви групи

Основните целеви групи на СЦ 2.1 Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в области, различни от градските, са:

- гражданско общество;
- Местни/регионални органи и органи, регионални структури на централни публични органи;
- Неправителствени организации;

- Научноизследователска и развойна дейност, академични институции и институции за обучение;
- Социални институции;
- ММСП и техните професионални организации, стартъпи, социални предприятия, кълъстери и др.

2.2.5. Посочване на специфичните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ИТИ), ВОМР или други териториални инструменти

Изпълнението на Приоритет 2 „Интегрирано развитие на граничния регион“ се планира да се осъществи въз основа на специална интегрирана териториална стратегия (ИТС), съгласно чл. 28 (с) от Регламента за общоприложимите разпоредби.

Данните от предходните два програмни периода показват, че зоната на ТГС е постигнала много малък напредък към териториално сближаване. Чрез прилагането на други териториални инструменти за интегрираното териториално развитие и сътрудничество (виж Приложение 4 – Териториална стратегия), програмата ще се стреми да свърже общности с общи интереси и нужди и да стандартизира начина, по който се произвеждат и доставят обществените блага. Този подход обаче изисква по-добро разбиране на трансграничните взаимовръзки като стълбове на функционална област, за разлика от преобладаващото убеждение, че териториалното сближаване се състои от двустранни отношения.

Възможностите за преминаване на границата за работа, образование, здравеопазване и други услуги все още не са използвани и развити. Границата продължава да разделя общностите, вместо да ги свързва. Наблюдаваните пречки пред териториалното сближаване могат да бъдат обобщени в три основни групи: 1) зоната на ТГС все още е изоставащ регион според Европейския индекс за регионална конкурентоспособност 2019; 2) разпръснатата и разнородна икономическа дейност с разнообразна степен на технологична специализация и достъп до външни пазари; 3) осите на териториално развитие не се пресичат или свързват; 4) сериозни пропуски в осигуряването на човешки капитал и инфраструктура.

Следователно, чрез активно насърчаване на интегрирани проекти (при които многосекторното сътрудничество ще бъде поставено на централно място), програмата ще се стреми да изгради устойчиви трансгранични взаимозависимости и взаимодействия. Неразвитите връзки, високата значимост, но ограничената плътност на взаимозависимостта и взаимодействията в областта на ТГС възпрепятстват разграничаването на функционалните зони в програмния период 2021-2027 г. В този контекст РО5 се разглежда като ключов инструмент за укрепване на териториалните функционалности в граничния регион с положителни външни ефекти върху сближаването. Едва след като връзките, взаимозависимостта и взаимодействията станат достатъчно развити, програмните органи могат да започнат да проучват възможности за превръщане на интегрирания подход във функционална област. Перспективи за предприемане на този курс на действие могат да бъдат намерени в две области на политиката на Териториалната стратегия, където всяка е фокусирана основно върху справяне с едно ключово териториално предизвикателство по

интегриран начин (създаване на многосекторни партньорства). По този начин продължаващият спад на населението в зоната на ТГС през последното десетилетие е адресиран от специфичната цел 1 на Териториалната стратегия „Разширяване и подобряване на предоставянето на услуги“. Разпръснатата и разнородна икономическа дейност на територията на програмата е разгледана от специфичната цел на ТС 2 „Повишаване на регионалната конкурентоспособност, вкл. в областта на туризма“. Той е стратегически съставен по начин, който да стимулира нови знания и активно участие на местните МСП в трансграничните и международни вериги за създаване на стойност, както и да насърчи нови туристически решения за ремоделиране на сектора, с цел да повиши неговата привлекателност без вреда за околната среда.

Туризмът е областта, в която традиционно се провеждат повечето от подкрепяните от програмата действия за трансгранично сътрудничество. Чрез трансграничното сътрудничество в областта на туризма се появяват няколко предимства. Първо, обединяването на ресурси, маркетинг, персонал и инфраструктура на две граничещи дестинации намалява разходите. Второ, дестинациите от двете страни на границата могат да работят за постигане на обща визия, при която трансграничният регион ефективно се третира като една съгласувана единица за целите на планирането и управлението. Все още обаче няма стабилно изградени взаимодействия на туристическата функция през границата.

От друга страна, слабите структурни връзки между предприятията и липсата на трансгранични вериги на стойността пречат на икономическото догонване на региона на ТГС с неговите аналози и възпрепятстват очертаването на водещи регионални центрове, които иначе биха осигурили опорна точка за по-широкия регион. Граничната икономика все още е заключена в 12 областни центъра без или ограничени трансгранични междуобластни връзки, които биха довели до възникването на икономически функции, които се разпространяват извън административните граници на област. Изправени пред предизвикателствата на зеления и цифровия преход, както и пред необходимостта от повишаване на конкурентоспособността, ММСП от двете страни на границата ще бъдат насърчавани да взаимодействат и да увеличават своя капитал от знания в различни области на политиката, за да се справят с различни териториални социално-икономически предизвикателства чрез предоставяне на непряка подкрепа (консултации, обучение, обмен на опит). Управляващият орган ще проучи съществуващите и нововъзникващите трансгранични междусекторни връзки в областта на индустрията и ще използва тези знания, за да определи функционални области, свързани с бизнеса, които биха могли да се реализират през следващия програмен период.

Изборът на РО5 и използването на друг териториален инструмент (както е дефиниран в член 28 (с) от РОР) за подкрепа на интегрираното териториално развитие е усилие, преследващо основната цел на Интеррег - съвместно справяне с общи предизвикателства (описани в раздел 1.2) и намиране на общи решения в различни области. Последното е една от най-слабите характеристики на територията, тъй като повечето от заинтересованите страни все още не са достигнали разбирането за трансгранично сътрудничество (подхранвано с редица взаимодействия и взаимозависимости). Понятието ТГС традиционно се стеснява до двустранни отношения. Ето защо програмните власти са изправени пред амбициозната задача да покажат нови пътища за развитие като стълбовете на политиката „никой не е

изоставен“. Средствата за техническа помощ през периода 2021-2027 г. ще оценяват ефективността на Териториалната стратегия, включително оценка за прилагане на подхода за определяне на функционална зона.

Първите резултати от това начинание ще положат основата за проектиране на конкретни функционални зони за териториално развитие през следващия програмен период 2027+, които ще се ръководят от чувство за общност и принадлежност. Дотогава регионът на ТГС ще бъде насърчаван постепенно да развива широк спектър от взаимодействия (надхвърлящи двустранната парадигма) в рамките на функционално съгласуваната територия, за да сближи хората и местата, за да намерят споделени решения за общи нужди, като например като: обръщане на негативната демографска тенденция, увеличаване на доходите, поемане на по-технологичен курс на производство и предоставяне на услуги, насърчаване на нови възможности за заетост, насърчаване на мобилността на работната сила, съживяване на туристическия сектор след COVID-19 чрез инструментите на интегрираната териториална развитие.

2.2.6. Планирано използване на финансови инструменти

Неприложимо

2.2.7. Ориентировъчно разпределение на средствата от ЕС по програмата в зависимост от вида на интервенцията

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
2	ЕФРР+ИПА	2.1	023 Развитие на умения за интелигентна специализация, промишлен преход, предприемачество и приспособимост на предприятията към промените;	3 557 403
2	ЕФРР+ИПА	2.1	024 Специализирани услуги за подпомагане на МСП и групи от МСП (включително услуги за управление, маркетинг и проектиране)	3 557 403
2	ЕФРР+ИПА	2.1	046 Подкрепа за субектите, които предоставят услуги, допринасящи за нисковъглеродна икономика и устойчивост спрямо изменението на климата, включително мерки за повишаване на осведомеността	1 190 050
2	ЕФРР+ИПА	2.1	061 Превенция и управление на природни рискове, които не са свързани с климата (напр. земетресения), и рискове, свързани с човешки дейности (напр. технологични аварии), включително повишаване на информираността, системи за гражданска защита и управление на бедствия, инфраструктури и екосистемни подходи	650 000

2	ЕФРР+ИПА	2.1	067 Управление на водите и опазване на водните ресурси (включително управление на речните басейни, специфични мерки за адаптиране към изменението на климата, повторна употреба, намаляване на течовете)	958 282
2	ЕФРР+ИПА	2.1	079 Опазване на природата и биологичното разнообразие, природното наследство и ресурси, зелена и синя инфраструктура	650 000
2	ЕФРР+ИПА	2.1	083 Велосипедна инфраструктура	1 524 783
2	ЕФРР+ИПА	2.1	165 Опазване, развитие и популяризиране на публични туристически активи и туристически услуги	1 671 795
2	ЕФРР+ИПА	2.1	166 Опазване, развитие и популяризиране на културното наследство и културни услуги;	1 671 795
2	ЕФРР+ИПА	2.1	167 Опазване, развитие и популяризиране на природното наследство и екотуризма извън рамките на защитените зони по „Натура 2000“	1 336 068
2	ЕФРР+ИПА	2.1	169 Инициативи за териториално развитие, включително изготвяне на териториални стратегии;	2 000 900
2	ЕФРР+ИПА	2.1	171 Засилване на сътрудничеството с партньори както в рамките на държавата членка, така и извън нея	994 873

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
2	ЕФРР+ИПА	2.1	01 Безвъзмездни средства	19 763 352

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
2	ЕФРР+ИПА	2.1	24 Други обхванати територии	19 763 352

2.3. Приоритет 3: По-устойчив граничен район

2.3.1. Специфична цел

3.1. Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи

2.3.2. Съответни видове дейности и очакваният им принос за тези специфични цели и за макрорегионалните стратегии и стратегиите за морските басейни, когато е целесъобразно

Само няколко, единични проекти с ограничено териториално въздействие, борещи се с природните рискове, са били реализирани в трансграничния регион през предходните два програмни периода. Всички тези проекти са адресирали само определени аспекти на целевия проблем, оставяйки мерките за предотвратяване на рисковете от бедствия зад гърба си. Това е така, защото тези мерки по своята същност изискват интегрирани подходи на участие и институционални подходи за разработване на базирани на природата решения за предотвратяване и намаляване на природните и свързаните с климата бедствия. Поради това се предлага трансграничен широкомащабен водещ проект, който осигурява цялостен отговор на предизвикателствата и нуждите в областта на предотвратяването на риска, и който оказва въздействие върху цялата трансгранична зона за справяне с природните и свързаните с климата бедствия по един по-пространствен и устойчив начин. Проектът укрепва основните компоненти на цялостна рамка за реагиране при бедствия, а именно (1) технологична производителност, подсилена със съответно оборудване, (2) широка ангажираност на общността, (3) масово осведомяване и неформално обучение, (4) достъп и сътрудничество на различни нива, (5) трансгранично хармонизиране на процедури и подходи за предотвратяване на риска и управлението за бързо реагиране при различни аварийни ситуации – горски пожари, бедствия, земетресения, срутвания и др. Проект „Подготовка на населението за действия при бедствия и подобряване на капацитета на професионалните екипи за реагиране в случай на извънредни ситуации в рамките на българо-сръбския трансграничен регион“ ще надгражда предишните резултати в тази област с цел да ги използва и капитализира чрез разпространение на идеята в две основни посоки:

1. Разширяване на рамката за трансгранично реагиране при бедствия чрез добавяне на повече видове природни и причинени от човека бедствия;
2. Повишаване на регионалния капацитет за реагиране при бедствия на най-засегнатите – специалистите, доброволците и населението по границите.

Идеята за проекта идва от междуправителствено споразумение между България и Сърбия, подписано през 2019 г., за трансгранично сътрудничество в областта на защитата от природни и други бедствия. Това споразумение определя и партньорската рамка на проекта, тъй като органите, които са отговорни за изпълнението на споразумението, също поемат водещата роля в изпълнението на стратегическия проект. Тези институции са Главна дирекция „Пожарна безопасност и гражданска защита“, Министерство на вътрешните работи, България, Министерство на вътрешните работи на Република Сърбия, Сектор за управление на извънредни ситуации, Академия на Министерството на вътрешните работи, Факултет по пожарна безопасност и гражданска защита, България. Тъй като значителна част от проекта е посветена на подготовката на населението за действие в случай на бедствия (с акцент върху горските пожари в сръбската трансгранична зона и акцент върху земетресения, пожари и други бедствия в българската част от програмата), Националната асоциация на доброволците на България също е привлечена като партньор по проекта. Заедно с професионалните екипи, доброволци и граждани ще подобрят капацитета си за реагиране в случай на извънредни ситуации при пълно зачитане на така наречения зелен кодекс за поведение, където опазването на околната среда и биоразнообразието ще бъде поставено на централно място във всички ключови дейности по проекта като обучение, изграждане на капацитет, информираност, придобиване на ново оборудване.

Намаляването на риска от природни бедствия изисква навременни и добре координирани мерки. В това отношение, заедно с отговорните институции (като предварително определени партньори), широкото участие на общността, което ще бъде правилно обучено в борбата с природните опасности, ще увеличи местния капацитет за реагиране и устойчивостта при бедствия и в същото време ще намали неблагоприятните последици от бързите действия за реакция върху околната среда.

Предвид горепосоченото, проектът предвижда следния неизчерпателен списък от дейности:

- *Оптимизиране на образователния процес по отношение на разработването и прилагането на рамка за реагиране при бедствия, целяща засилване на взаимодействието между науката и политиката за по-стабилна база от съвместни знания за вземането на решения;*
- *Действия, насочени към укрепване на институционалното сътрудничество в трансграничния регион чрез разработване на ръководства и стратегически документи обмен на информация, знания и умения; провеждане на съвместни обучения на място и др.;*
- *Разработване и прилагане на специфична програма за готовност на граничните общности за адекватна реакция при природни бедствия, включително съвместни обучения на място, съвместни кампании за повишаване на осведомеността и др.;*
- *Малки инвестиции в публична инфраструктура за обучение и инвестиции в специализирано оборудване;*
- *Съвместно разработване на протоколи, процедури и подходи за предотвратяване на риска и управление на бързото реагиране при много потенциални извънредни ситуации.*

Видовете дейности са оценени като съвместими с принципа за ненанасяне на значителни вреди, по същия начин, както е посочено по-горе.

Всички проекти, които предвиждат изграждане на нова или рехабилитация на съществуваща инфраструктура, независимо от правата на собственост, трябва да отговарят на екологичното законодателство на съответната страна преди етапа на изпълнение. Това се проверява от УО/НО/СС на етапа на кандидатстване.

За програмите ИНТЕРАКТ и ЕСПОН:

Определяне на един-единствен бенефициер или ограничен списък на бенефициерите и процедурата за отпускане на средства

Неприложимо

2.3.3. Показатели

Таблица 2: Показатели за крайния продукт

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Междинна цел (2024 г.)	Крайна цел (2029 г.)
По-устойчив граничен район	3.1 Насърчаване на адаптирането към изменението на климата,	RCO85	Участие в съвместни схеми за обучение	участия	78	310

	<i>предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи</i>					
По-устойчив граничен район	<i>3.1 Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи</i>	RCO81	Участие в съвместни трансгранични действия	<i>участия</i>	28	110
По-устойчив граничен район	<i>3.1 Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи</i>	RCO83	Съвместно разработени стратегии и планове за действие	<i>стратегия/план за действие</i>	0	3

Таблица 3: Показатели за резултат

Приоритет	Специфична цел	ID	Показател	Мерна единица	Базова линия	Референт на година	Крайна цел (2029 г.)	Източник на данните	Забележки
По-устойчив граничен район	<i>Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи</i>	RCR81	Приключване на съвместни схеми за обучение	<i>участници</i>	0		310	<i>Система за мониторинг на УО</i>	
По-устойчив граничен район	<i>Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи</i>	RCR85	Участия в съвместни трансгранични действия след приключване на проекта	<i>участия</i>	0		25	<i>Система на УО за мониторинг / Проучване</i>	
По-устойчив граничен район	<i>Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, предотвратяването на риска от бедствия и устойчивостта, като се вземат предвид екосистемни подходи</i>	RCR79	Съвместни стратегии и планове за действие, приети от организацията	<i>съвместна стратегия/план за действие</i>	0		3	<i>Система на УО за мониторинг / Проучване</i>	

2.3.4. Основните целеви групи

Основните целеви групи на конкретната цел „Насърчаване на адаптирането към изменението на климата, превенцията на риска и устойчивостта при бедствия“ са:

- Националните органи за управление на бедствия в България и Сърбия;
- Местни екипи за защита и спасяване от България и Сърбия;
- Доброволни пожарни отряди от Сърбия и Националното сдружение на доброволците в Република България;
- Местни власти
- Деца, студенти, възрастни хора на възраст 60 години и повече, представители на бизнеса;
- Целеви групи от население от трансграничния регион.

Бенефициерите по СЦ 3.1. са:

- Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ – Министерство на вътрешните работи (ГДПБЗН – МВР), България;
- Сектор „Управление на извънредни ситуации“ – Министерство на вътрешните работи (УИС МВР), Сърбия;
- Академията на Министерство на вътрешните работи, България;
- Национална асоциация на доброволците в Република България (НАДРБ);
- Други компетентни институции в тази област.

2.3.5. Посочване на специфичните целеви територии, включително планираното използване на интегрирани териториални инвестиции (ТИ), ВОМР или други териториални инструменти

Приоритетът ще се изпълнява в цялата допустима област по програмата.

2.3.6. Планирано използване на финансови инструменти

Неприложимо

2.3.7. Ориентировъчно разпределение на средствата от ЕС по програмата в зависимост от вида на интервенцията

Таблица 4: Измерение 1 – Област на интервенция

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
3	ЕФРР+ИПА	3.1	059 Мерки за адаптиране към изменението на климата и превенция и управление на рисковете, свързани с климата: пожари (включително повишаване на информираността, системи за гражданска защита и управление на бедствия, инфраструктури и екосистемни подходи)	7 127 766

Таблица 5: Измерение 2 – Форма на финансиране

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
3	ЕФРР+ИПА	3.1	01 Безвъзмездни средства	7 127 766

Таблица 6: Измерение 3 – Териториален механизъм за изпълнение и териториална насоченост

Приоритет	Фонд	Специфична цел	Код	Стойност (EUR)
3	ЕФРР+ИПА	3.1	33 Без специфичен териториален обхват	7 127 766

3. Финансов план

3.1 Финансово разпределение по години

Таблица 7

Фонд	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Total
ЕФРР (цел „Териториално сътрудничество“)	0	2 699 862	2 743 230	2 787 465	2 832 585	2 347 138	2 394 080	15 804 360
ИПП III ТГС ⁹	0	2 784 681	2 860 077	2 898 189	2 956 186	2 522 452	2 572 993	16 594 578
ТГС по ИССРМС ¹⁰								
ИПП III ¹¹								
ИССРМС ¹²								
ПОСТ ¹³								
Средства от Interreg ¹⁴								
Общо	0	5 484 543	5 603 307	5 685 654	5 788 771	4 869 590	4 967 073	32 398 938

⁹ Направление А на Interreg, външно трансгранично сътрудничество.

¹⁰ Направление А на Interreg, външно трансгранично сътрудничество.

¹¹ Направления Б и В на Interreg.

¹² Направления Б и В на Interreg.

¹³ Направления Б, В и Г на Interreg.

¹⁴ ЕФРР, ИПП III, ИССРМС или ПОСТ, като единична сума по направления Б и В

3.2 Общо бюджетни кредити по фонд и национално съфинансиране

Таблица 8

Цел на политиката Но или ТП	Приоритет	Фонд (което е приложимо)	Основа за изчисляване на подкрепата от ЕС (общ допустим разход или публичен принос)	Финансов принос на ЕС (a)=(a1)+(a2)	Индикативно разпределение на финансовия принос на ЕС		Национален финансов принос (б)=(в)+(з)	Индикативно разпределение на националния принос		Общо (д)=(а)+(б)	Процент на съфинансиране (е)=(а)/(д)	Финансов принос от трети държави (за информация)
					без ТП, съгласно член 27, параграф 1 от POP (a1)	За ТП, съгласно член 27, параграф 1 от POP (a2)		Национален публичен (в)	Национален частен (з)			
	Приоритет 1	ЕФРР										
		ИПП III ТГС ¹⁵	Общ допустим разход	5 507 820	5 007 109	500 711	971 969	485 985	485 984	6 479 789	0,8499998997	
		ТГС по ИССРМС ¹⁶										
		ИПП III ¹⁷										
		ИССРМС ¹⁸										
		ПОСТ ¹⁹										
		Средства от Interreg ²⁰										
	Приоритет 2	ЕФРР										
		ИПП III ТГС	Общ допустим разход	19 763 352	17 966 684	1 796 668	3 487 651	1 743 825	1 743 826	23 251 003	0,8499999763	
		ТГС по ИССРМС										
		ИПП III										
		ИССРМС										
		ПОСТ										
		Средства от Interreg										
	Приоритет 3	ЕФРР										

¹⁵ Направление А на Interreg, външно трансгранично сътрудничество.

¹⁶ Направление А на Interreg, външно трансгранично сътрудничество.

¹⁷ Направления Б и В на Interreg.

¹⁸ Направления Б и В на Interreg.

¹⁹ Направления Б, В и Г на Interreg.

²⁰ ЕФРР, ИПП III, ИССРМС или ПОСТ, като единична сума по направления Б и В на Interreg.

		<i>ИПП III ТГС</i>	<i>Общ допустим разход</i>	7 127 766	6 479 787	647 979	1 257 842	628 921	628 921	8 385 608	0,84999990 46	
		<i>ТГС по ИССРМС</i>										
		<i>ИПП III</i>										
		<i>ИССРМС</i>										
		<i>ПОСТ</i>										
		<i>Средства от Interreg</i>										
	<i>Общо</i>	<i>Всички фондове</i>	<i>Общ допустим разход</i>	32 398 938	29 453 580	2 945 358	5 717 462	2 858 731	2 858 731	38 116 400	0,84999994 75	
		<i>ЕФРР</i>										
		<i>ИПП III ТГС</i>	<i>Общ допустим разход</i>	32 398 938	29 453 580	2 945 358	5 717 462	2 858 731	2 858 731	38 116 400	0,84999994 75	
		<i>ТГС по ИССРМС</i>										
		<i>ИПП III</i>										
		<i>ИССРМС</i>										
		<i>ПОСТ</i>										
		<i>Средства от Interreg</i>										
	<i>Общо</i>	<i>Всички фондове</i>	<i>Общо допустими разходи</i>	32 398 938	29 453 580	2 945 358	5 717 462	2 858 731	2 858 731	38 116 400	0,84999994 75	

4. Предприети действия за привличане на съответните партньори в подготовката на програмата по Interreg и ролята на тези партньори по програмата в изпълнението, мониторинга и оценката на програмата

Съгласно член 8 от Регламент (ЕС) 2021/1060 всяка държава-членка организира партньорство с компетентните регионални и местни органи, съгласно принципа на многостепенно управление, за да включи тези партньори по време на подготовката и изпълнението на програмата.

1. Регионални консултации

Процесът на консултации бе предназначен да отрази визията на заинтересованите страни относно предизвикателствата и нуждите на трансграничния регион, да се споразумеят за стратегическото приоритизиране на целите на политиката и да се ангажират в дефинирането на резултатите, които трябва да бъдат постигнати в рамките на всяка приоритетна ос и стратегическа интервенция. Съответните заинтересовани страни в трансграничния регион бяха включени по време на целия процес на подготовка на програмата, за да се осигурят реални резултати и да отговорят на техните изисквания. Това беше постигнато чрез различни консултативни дейности, организирани през различни фази от процеса на разработване на програмата.

Процесът на подготовка на Интеррег VI-A ИПП Програма България - Сърбия започна с регионални консултации, където управляващите органи представиха новите елементи за програмния период 2021-2027.

Регионалните консултации, проведени през есента на 2019 г. в Монтана и Ботевград (Република България) и Бор и Ниш (Република Сърбия), бяха с широко и активно участие от всички региони и области от допустимия район. Тяхната цел беше да се определят местните нужди и потенциали, като се следва подходът „отдолу нагоре“, и да се включат предложения от заинтересованите страни по отношение на приоритизирането на целите на политиката и възможните интервенции. В срещите взеха участие представители на широк кръг заинтересовани страни, сред които местни и регионални власти, образователни институции, местни предприятия, неправителствени организации от региона на трансграничното сътрудничество.

Както при разработването на Териториалния анализ, така и при изработването на Програмата, процесът на консултации с партньорите беше планиран в тясна връзка с графика на основните раздели на програмата, така че консултациите дават навременна обратна връзка. Участниците в обширните трансгранични регионални консултации постигнаха съгласие относно необходимостта от предлагане на съвместни мерки за справяне с неизползвания туристически потенциал чрез справяне с недостатъчно развитата туристическа инфраструктура.

Цел на политиката 5 „Европа по-близо до гражданите“ беше подкрепена от участващите заинтересовани страни като най-подходящ инструмент за прилагане на интегрирани мерки, които биха могли да допринесат за решаването на общите предизвикателства в

граничния регион. Ще бъдат включени нов тип бенефициенти, партньорства и дейности които гарантират устойчивост и капитализират сътрудничеството между двете страни..

Прилагането на мерки, посветени на устойчивия растеж и конкурентоспособността на МСП, включително пряката подкрепа за МСП по ПО 1 „По-конкурентоспособна и по-интелигентна Европа”, която ще подобри конкурентоспособността на граничния регион, беше широко дискутирана в рамките на регионалните консултации.

По темата за по-устойчив граничен регион, заинтересованите страни обсъдиха необходимостта от интегрирани и координирани мерки за намаляване на риска от природни бедствия, стратегически подход за превенция на риска и управление на бързото реагиране в случай на различни извънредни ситуации. Всички участници се обединиха около важността на прилагането на концепцията за готовност при бедствия. Затова идеята беше определена като стратегическа и предложена за програмна подкрепа.

След регионалните консултации на участниците беше изпратен въпросник, в който те посочиха предизвикателствата, пред които е изправен регионът по отношение на социално-икономическото развитие и сферите на интервенция, в които програмата би могла да донесе добавена стойност. Респондентите твърдо подкрепиха бъдещата програма да бъде по-фокусирана за справяне с местните предизвикателства и нужди на граничния регион.

2. Съвместна работна група по програмирането (СРГ)

През октомври 2019 г. беше създадена съвместна работна група за изготвяне на програмата. Една от основните ѝ задачи беше периодичен преглед и предложения за напредъка в програмирането, както и одобряване на основните етапи от подготовката на програмата и накрая на програмата като цяло.

Членовете на съвместната работна група бяха определени в съответствие със съответната институционална и правна рамка и при спазване на принципа на партньорство. Съвместната работна група се състои от балансиран брой представители на двете партниращи държави, включително представители на публичните органи (национални, регионални и местни), икономически и социални партньори, структури, представляващи гражданското общество, включително партньорите от областта на околната среда, организациите, отговарящи за насърчаването на социалното приобщаване, равенството между половете и недискриминацията. За да осигури прозрачно и балансирано представителство на гражданското общество в СРГ, Управляващият орган проведе процес на подбор на неправителствени организации. След оценка на постъпилите предложения, няколко НПО в областта на образованието, науката и културата станаха членове на Съвместната работна група за програмиране.

Съвместната работна група одобри следните документи:

- Въз основа на процедурния правилник на СРГ, одобрен на първото техническо заседание през ноември 2019 г., Съвместната работна група направлява фазата на програмиране и гарантира качеството и ефективността на подготовката на

програмата и носи цялостната отговорност за организирането на диалог със съответните заинтересовани страни, като използва резултатите от националните консултации.

- През септември 2020 г. чрез писмена процедура беше одобрен териториалният анализ за трансгранично пространство Република България – Република Сърбия, включително SWOT анализа и заключенията, и беше даден мандат на Управляващия орган и на Националния орган да изготвят и представят предложение за логическа рамка за интервенциите.
- На второто заседание през декември 2020 г. беше одобрена логическата рамка за интервенциите и беше даден мандат на Управляващия орган и на Националния орган да изготвят и представят предложение за програмен документ.
- В средата на септември 2021 г. чрез онлайн среща беше одобрен първият проект на Интеррег VI-A ИПП България – Сърбия 2021-2027 (раздели, свързани с програмната стратегия - териториални нужди и потенциал, цели и приоритети на програмата, индикативни действия, комуникационни мерки) .
- На 21 март 2022 г. пълният проект на програмата беше представен за обсъждане на Съвместната работна група.

Във връзка с участието на партньорите и влиянието на участниците в заседанията на Съвместната работна група по време на процеса на програмиране, бяха получени около 85 коментара и препоръки, от които 41 бяха приети и съответно отразени в проекта на Програма за периода 2021-2027 г., проекта за логиката на интервенция и териториалния анализ на областта на ТГС. Таблицы с получени коментари/предложения и препоръки и техните отражения са част от решенията на JWG и се публикуват на официалната интернет страница на програмата.

3. Работна група по разработването на интегрирана териториална стратегия за региона на ТГС

За целите на изпълнението на ЦП 5 управляващите и националните органи подкрепиха местните заинтересовани страни при разработването на интегрираната териториална стратегия. Беше създадена работна група, представляваща съответните регионални и местни органи, както и други местни заинтересовани страни, свързани с подготовката и изпълнението на стратегията (съгласно член 29 от POP). Основната отговорност на работната група е да си сътрудничи с консултанта по време на разработването на интегрираната териториална стратегия по ЦП5 „Европа по-близо до гражданите“ и да използва резултатите от диалога със съответните заинтересовани страни, бази данни, експертни позиции и т.н. Първият проект на Стратегията бе публикуван за консултации на 8 юни 2021 г..

4. Публична кампания за събиране на идеи за проекти по Интегрираната териториална стратегия

За да бъде осигурен подходът „отдолу-нагоре“ и да се включи по-широк кръг от заинтересованите страни в процеса на стратегическо планиране, широка кампания за

събиране на проектни идеи, които изграждат списъка с операции, част от Териториалната стратегия бе стартирана на 13 декември 2021 г. до 14 февруари 2022 г. от двете страни на границата. Над 120 организации от България и Сърбия участваха в шест уебинара на кампанията, като събраните проектни идеи бяха групирани в групи от интервенции, които формираха дългия и кратък списък от операции, допринасящи за целите на Интегрираната териториална стратегия.

5. Обществени консултации във връзка с доклада за екологична оценка (ДЕО) на програмата и на интегрираната териториална стратегия за региона на трансгранично сътрудничество

Като част от подготовката на ДЕО на програмата и на Интегрираната териториална стратегия за региона на трансгранично сътрудничество бяха проведени два кръга обществени консултации. Първите консултации бяха организирани през август 2021 г. в двете страни относно определяне на обхвата и съдържанието на доклада за оценка на въздействието върху околната среда. Вторият кръг от консултации беше проведен в периода ноември – декември 2021 г.-януари 2022г. в България и Сърбия относно доклада за оценка на въздействието върху околната среда. Получените коментари от всички институции и заинтересовани страни бяха отразени в Доклада за екологична оценка..

6. Обществени консултации по проекта на програмен документ 2021-2027

По отношение на подготовката на окончателния вариант на Интеррег VI-A ИПП програмата България - Сърбия 2021-2027 г. обществени консултации по проекта бяха стартирани от 4 февруари 2021 г. до 4 март 2022 г. Повече от 40 представители на областни и общински администрации, културни институции, неправителствени организации, бизнес и професионални организации, медии и други заинтересовани страни от България и Сърбия взеха участие в обществено обсъждане и обществени консултации, които се състояха едновременно в България и Сърбия. Получените коментари/препоръки бяха включени в проекта на Програмата преди официалното представяне на Програмата в Европейската комисия.

7. Изпълнение, наблюдение и оценка

В съответствие с член 28 от Регламент (ЕС) 2021/1059 в срок от три месеца след одобряването на програмата ще бъде създаден Съвместен комитет за наблюдение (СКН). Съставът на КН ще гарантира балансирано представителство на съответните органи, междинните звена и представителите на партньорите по програмата и ще включва и представители на органите, създадени съвместно в целия програмен район или обхващащи част от него. Съставът на СКН ще зачита принципите на партньорство и многостепенно управление и ще включва публичните органи (регионални, местни и други); икономически и социални партньори; представители на гражданското общество, като например екологични партньори, неправителствени организации и организации, отговарящи за насърчаване на социалното приобщаване, основните права, правата на хората с увреждания, равенството между половете и недискриминацията;

изследователски организации и университети и др. СКН включва също така заинтересовани страни от регионалните консултации и членове на съвместната работна група. Подходът ще гарантира затваряне на цикъла и непрекъснатостта на процеса на определяне на проектите, мониторинг на изпълнението и оценката на програмата. СКН ще бъде надлежно информиран за дейностите, свързани с Техническа помощ.

Основните компетенции и отговорности на мониторинговия комитет ще бъдат определени в съответствие с член 30 от Регламент (ЕС) 2021/1059.

Програмата ще продължи да насърчава прозрачността чрез публикуване на всички важни документи за справка на интернет страницата на програмата. Всички заинтересовани страни ще бъдат поканени да изпратят коментари. Важна роля в изпълнението на ЦП 5 ще бъде на управителния орган на интегрираната териториална стратегия в областта на трансграничното сътрудничество, който ще работи в тясно сътрудничество със СКН на програмата, за да се гарантира успешното изпълнение на ЦП 5.

На местно ниво програмата ще изпълнява действия, като винаги използва опитът от предишните програмни периоди. Въпреки това, нови инициативи също ще намерят своето място с цел укрепване на връзката между програмата и потенциалните бенефициенти. Семинарите, анкетите, срещите и двустранният обмен са най-често срещаните средства за идентифициране на посочената информация и обратна връзка на мнения.

За да се подобри и консолидира участието на трети страни-партньори в изпълнението на Програмата, „Дни на консултации“ ще се организират веднъж годишно от УО/Съвместния секретариат. По този начин се засилва вземането на решения на Съвместния комитет за наблюдение чрез предоставяне на външна „ad hoc“ информация и препоръки, събрани от представители на гражданското общество с опит/компетенции/умения по конкретни теми (например, за изготвяне на покани за проектни предложения, прехвърляне на процеси и др.). Тези „Дни“ биха могли да бъдат организирани под формата на уебинари и да бъдат насочени към различни аудитории и организации в зависимост от темите, заложи в дневния ред на СКН.

Разнообразието от видовете описани действия позволява многостепенна реализация на принципите на партньорство по Програмата във всеки ключов етап от нейния живот (подготовка, изпълнение, мониторинг и оценка), на местно ниво в страните партньори.

5. Подход към комуникацията и публичността за програмата по Interreg (цели, целеви групи, комуникационни канали, включително отразяване в социалните медии, където е приложимо, планиран бюджет и съответните показатели за мониторинг и оценка)

Програмата ще направи преглед на добрите практики в комуникацията от предходния период и ще приложи гъвкав подход за достигане до целевата аудитория. Това се изразява в следните комуникационни цели, като се вземат предвид комуникационните нужди, специфични за всеки етап от жизнения цикъл на програмата и комуникационните нужди на всяка целева група:

— да направи програмата известна, привлекателна и леснодостъпна;

- да привлече интереса на потенциалните бенефициенти;
- да подпомагане на бенефициерите при изпълнението на проектите;
- да се гарантира широко признаване на подкрепата от ЕС за развитие на програмния район.

Всяка комуникационна цел ще бъде прехвърлена в специфични комуникационни дейности. Основният акцент на комуникационните дейности е насочен към потенциалните кандидати, бенефициерите, заинтересованите страни и институциите, участващи в изпълнението.

Комуникационната стратегия идентифицира следните основни целеви групи: кандидати, бенефициенти, национални, регионални и местни правителствени и неправителствени организации, МСП и техните професионални организации, научноизследователска и развойна дейност, институции за образование и обучение, институции на ЕС, медии от двете страни.

При комбинацията от комуникационни канали се вземат предвид тематичните цели на програмата. Съществуват както цифрови, така и традиционни инструменти.

За РО1 специфичната целева аудитория е местното население и ММСП. Като „технологичен” приоритет, основното комуникационно послание ще бъде фокусирано върху адитивните и мултипликативни ефекти, които проектите доставят с модернизацията на предприятията в бързо променящата се среда. Като нов тип бенефициенти, ММСП ще получат задълбочена помощ и обучения.

За РО5 специфичните целеви групи са местното население, администрацията, НПО, научноизследователската и развойна дейност, академичните, обучителни и социални институции и МСП. Като Приоритет с най-висок бюджетен дял, комуникационните дейности започнаха още по време на разработването на стратегията чрез подход за широкомащабно участие, включващ всички заинтересовани страни. Внедряването на ИТС ще бъде придружено от информационни кампании и срещи за намиране на партньори.

За РО2 специфичните целеви групи са местното население и администрацията. Като проект от стратегическо значение с фокус върху управлението на бедствия, комуникационните дейности ще бъдат концентрирани върху различни формати на уроци за предотвратяване на риска (представени от местни влиятелни лица) и видео транслиране на предвидените обучения. За приключването на проекта ще има събитие с демонстрации на професионални спасители и с участието на широк кръг от заинтересовани страни, включително Европейската комисия.

Канали за комуникация

1. Цифрови

Като основен източник на информация, новата интернет страница ще запази основната структура като тази от периода 2014-2020 г. Той ще бъде свързан с единния портал за достъп до всички програми на България.

Програмата ще използва Facebook и YouTube като основни канали за социални медии. За да достигне максимална аудитория МА ще използва оптимизация за търсачки (SEO) и реклами в Google (Google Ads), Facebook и You Tube.

Другите комуникационни дейности включват съобщения за пресата, публикации, интервюта, видео и фоторазкази, електронни брошури/бюлетени, инфографики, табели с логото на Програмата и флаг на ЕС в сградата на УО, НО, СС.

2. Събития/обучения

Предвидени са събития за Деня на ЕК и за отбелязване на празници в зоната на ТГС, тематично свързани с целите на Програмата и реализираните проекти. Ще бъдат организирани срещи за намиране на партньори и обществени дискусии. Редовно ще се провеждат обучения за всички бенефициенти на етапа на изпълнение на проектите. Всички учебни материали ще бъдат достъпни на уебсайта и в социалните мрежи. Промоционалните материали ще бъдат разпространявани на публични събития.

БЮДЖЕТ

Планираният бюджет е равен или по-голям от 0.3% от общия бюджет на програмата и се разпределя за дигитална комуникация (57%), събития и обучения (32%) и рекламни материали (11%).

НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Служителят по комуникациите ще отговаря за наблюдението и координацията на мерките за комуникация и видимост.

УО ще информира СКН веднъж годишно за напредъка в изпълнението на действията за комуникация и постигането на индикаторите. Всички дейности ще бъдат редовно оценявани от УО и резултатите ще бъдат представени за одобрение и насоки на СКН. Данните за оценка на комуникационните цели ще идват от вътрешните бази данни на УО, НО и СС, Google Analytics, специфични инструменти за проследяване за социални медийни платформи и проучвания. Оценката на комуникационната стратегия също ще бъде част от мерките за оценка на цялостната програма.

Вид дейности	Показател за изпълнението	Цел 202 г.	Показател за резултатите	Цел 2027 г.
Събития	Брой събития	25	Обща полза от проявата за участниците (проучване)	75 % оценка на CSAT
	Брой участници	1300		
Публикации	Брой публикации (включително социални медии)	350	Обща полза от публикациите за читателите (проучване)	75 % оценка на CSAT

Уебсайт на програмата	<i>Брой посещения</i>	70000	<i>Обща полза от сайта/страницата за читателите (проучване)</i>	75 % оценка на CSAT
Социални медии	<i>Брой последователи/абонати</i>	700	<i>Брой акции, харесвания, мнения, коментари и хаштаг споменавания</i>	1000

6. Посочване на подкрепа за малки проекти, включително малки проекти в рамките на фондове за малки проекти

Програмата дава възможност за реализиране на проекти с ограничен финансов обем в съответствие с чл.24 от Регламента за ЕТС.

Програмата ще осигури пряка подкрепа на регионалните МСП за преодоляване на нови предизвикателства пред конкурентоспособността, произтичащи от новите посоки на развитие на политиката на ЕС (напр. зелен и дигитален преход), перспективата за разширяване на съюза, както и от необходимостта от преодоляване на определени икономически недостатъци (ограничен трансграничен пазар) и събития с неблагоприятно въздействие върху дейността на МСП (напр. Ковид-19). Програмата ще разработи подкрепата за предприятията при пълно спазване на законово определената рамка за подкрепа, която изисква стриктно прилагане на правилата за де минимис (Регламент (ЕС) 1407/2013). Съответните законови разпоредби налагат финансови ограничения (200 000 евро за всяко предприятие за 3-годишен период) за проекти на МСП, които отговарят на условията за финансиране по програмата. Следователно подкрепата за предприятия по Приоритет 1 „Конкурентоспособен граничен регион“ (15% от бюджета на програмата) ще бъде под формата на малки проекти до 200 000 евро на предприятие (което включва бенефициенти и партньори).

Подкрепата за МСП чрез малък фонд (както е определен в член 25 от Регламент (ЕС) 2021/1059 относно ЕТС) се счита за вариант, чиято осъществимост ще бъде преценена и въведена, ако е приложимо.

7. Изпълнителни разпоредби

7.1. Програмни органи

Таблица 9

Програмни органи	Наименование на институцията	Име на лицето за контакт	Електронна поща
Управляващ орган	Министерство на регионалното развитие и благоустройството, дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“	Десислава Георгиева, директор на дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“	D.G.Georgieva@mrrb.government.bg

Национален орган (за програми с участващи трети или партньорски държави, ако е приложимо)	Министерство на европейската интеграция; отдел за програми за трансгранично и транснационално сътрудничество и сътрудничество с местни и регионални институции и организации за по-ефективно използване на средствата	Михайло Дашич, помощник-министър	office@mei.gov.rs
Одитен орган	Изпълнителна агенция „Одит на средствата от ЕС“, Министерство на финансите	Людмила Рангелова, изпълнителен директор	aeuf@minfin.bg
Група на одиторите	Държавна одитна служба за средствата от ЕС, правителство на Република Сърбия	Любинко Станоевич, ръководител на Държавната одитна служба за средствата от ЕС	ljubinko.stanojevic@aa.gov.rs
Орган, на който ще се превеждат средствата от Комисията	Дирекция „Национален фонд“, Министерство на финансите	Мануела Милошева, директор на дирекция „Национален фонд“	natfund@minfin.bg
Орган, различен от Управляващия, на който е възложена счетоводната функция	Дирекция „Национален фонд“, Министерство на финансите	Мануела Милошева, директор на дирекция „Национален фонд“	natfund@minfin.bg

7.2. Процедура за създаване на съвместен секретариат

В съответствие с член 46, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 2021/1059, Управляващият орган (УО) в сътрудничество с Националния орган (НО) следва да създаде Съвместен секретариат (СС) с персонал, като се вземе предвид партньорството по програмата.

Съвместният секретариат ще подпомага УО и Съвместния комитет за наблюдение (СКН) при изпълнение на съответните им функции. СС също така ще предоставя информация на потенциалните бенефициенти относно възможностите за финансиране и ще подпомага бенефициентите и партньорите при изпълнението на операциите. Когато е необходимо, той ще подпомага одитния орган.

Въз основа на положителния опит, натрупан през предходните два програмни периода, програмата ще запази съществуващото местоположение на СС в България, с клон в Сърбия.

Процедурата за подбор на персонал ще се извършва от УО и/или НО в съответствие със съответното национално законодателство. При набирането на персонал трябва да се вземе предвид партньорството по програмата и процедурите за набиране ще следват принципите на прозрачност, недискриминация и равни възможности. Числеността на

персонала и длъжностните характеристики на СС ще бъдат предмет на одобрение от СКН.

Разходите на СС ще бъдат финансирани от бюджета на ТП.

Подборът на персонал на СС – клон Ниш ще се извършва от Комисия, съставена от представители на НО, чрез публична и прозрачна конкурсна процедура, осигуряваща равни възможности. Персоналът на СС – клон Ниш трябва да владее английски и сръбски. Разходите за СС – клон Ниш, включително персонала на СС – клон Ниш, ще бъдат подкрепени от бюджета за ТП на НО, в съответствие с правилата на програмата. Персоналът на СС – клон Ниш се наема от НО чрез „Ugovor o delu”.

7.3 Разпределение на задълженията между участващите държави-членки и, когато е приложимо, трети или партньорски държави и ОСТ, в случай на финансови корекции, наложени от управляващия орган или Комисията

Съгласно чл. 69, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/1060 – ROP, партньорските държави гарантират законосъобразността и редовността на разходите, включени в отчетите, представени на Комисията, и предприемат всички необходими действия за предотвратяване, откриване и коригиране и докладване за нередности, включително измама. Всяка страна-партньор е отговорна за разследване на нередности, извършени от бенефициентите, намиращи се на нейна територия. Финансовата корекция се състои в спиране на цялата или част от подкрепата от фондовете за операция или програма, при която се установи, че разходите, декларирани пред Комисията, са нередовни. Финансовите корекции се записват в годишните отчети от управляващия орган за счетоводната година, през която е взето решение за спирането.

Управляващият орган гарантира, че всяка сума, платена в резултат на нередност, се възстановява от водещия или единствения партньор. Партньорите изплащат на водещия партньор всички неправомерно изплатени суми. Както в договора, който ще бъде подписан между управляващия орган и водещия партньор, така и в споразумението за партньорство, което ще бъде подписано между бенефициентите, се включват специални разпоредби относно изплащането на суми, предмет на нередност.

Ако водещият партньор не успее да осигури изплащане от други партньори или ако управляващият орган не успее да осигури изплащане от водещия партньор, страната-партньор, на чиято територия се намира съответният бенефициент, възстановява на управляващия орган сумата, неправомерно изплатена на този партньор. Когато страната-партньор не е възстановила на управляващия орган неправомерно изплатени суми, те подлежат на заповед възстановяване, издадено от Комисията, което се изпълнява, когато е възможно, чрез прихващане към съответната държава-партньор.

Управляващият орган е отговорен за възстановяването на съответните суми в общия бюджет на Съюза в съответствие с разпределението на задълженията между

участващите страни, както е посочено в тази програма и както е подробно описано в двустранния Меморандум за разбирателство/Меморандум за изпълнение.

В съответствие с член 104 от Регламент (ЕС) 2021/1060 – ROP, Комисията има право да извършва финансови корекции, като намали подкрепата от фондовете към дадена програма и да извърши възстановяване от държавите-партньори, така че да изключи от финансирането на Съюза разходи, които са в нарушение на приложимото законодателство на Съюза и националното законодателство, включително във връзка с недостатъци в ефективното функциониране на системите за управление и контрол.

В случай на финансови корекции от страна на Комисията, двете страни-партньори се ангажират да възстановят сумата, пропорционално на одобрените проектни бюджети и извършени дейности от съответно български и сръбски бенефициенти, засегнати от финансовата корекция. В случай на финансови корекции от Комисията, длъжници се на случайни или неочаквани нередности, двете държави партньори се ангажират да разследват всеки отделен случай поотделно. Финансовата корекция от Комисията не отменя задължението на страните-партньори да извършват възстановяване съгласно разпоредбите на приложимите европейски регламенти.

Двустранният Меморандум за разбирателство/Меморандум за изпълнение между страните-партньори предвижда подробни разпоредби по отношение на разпределението на задълженията и събирането на вземания.

8. Използване на единични разходи, еднократни суми, единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Таблица 10: Използване на единични разходи, еднократни суми или единни ставки и финансиране, което не е свързано с разходи

Планирано използване на чл. 88 и чл. 89	ДА	НЕ
От приемането си програмата ще използва възстановяване на принос от Съюза въз основа на единичните разходи, еднократните суми и единните ставки по приоритети съгласно член 94 от ROP (ако отговорът е „да“, попълнете допълнение 1)	☐	☒
От приемането си програмата ще използва възстановяване на принос от Съюза въз основа на финансиране, което не е свързано с разходи, съгласно член 95 от ROP (ако отговорът е „да“, попълнете допълнение 2)	☐	☒